

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นของ ประเทศไทยและต่างประเทศและระเบียบวิธีพิจารณา และวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของศาลอุทธรณ์

การจัดการเลือกตั้งของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการเลือกตั้ง เพื่อดำเนินกระบวนการต่างๆ ในการเลือกตั้งให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย ไม่ให้เกิดการซื้อสิทธิขายเสียงหรือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่เป็นการทำลายประชาธิปไตยอย่างรุนแรงโดยตรง เมื่อมีความตระหนักถึงความต้องการให้มีการเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างสุจริตและยุติธรรม จึงได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (องค์กรกลาง) ขึ้นมา เพื่อช่วยดูแลการบริหารการเลือกตั้งของประเทศ ซึ่งเริ่มจากการที่รัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน มีความประสงค์ที่จะให้การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม⁵⁷ แต่องค์กรนี้เป็นเพียงองค์กรที่อยู่กึ่งกลางระหว่างภาครัฐกับเอกชน ซึ่งมีหน้าที่หลักคือ ตรวจสอบดูแลการเลือกตั้งให้เรียบร้อยและกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนการจัดการเกี่ยวกับการเลือกตั้งยังคงเป็นหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยจะปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ

ภายหลังจากที่องค์กรกลางได้ปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้งมาระยะหนึ่ง องค์กรกลางต้องประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ คือ ปัญหาการที่ไม่มีกฎหมายรองรับ ไม่มีอำนาจเต็มที่ ความไม่เป็นกลางขององค์กรกลาง และการเป็นองค์กรที่ไม่ถาวร ทำให้องค์กรกลางมีบทบาทที่จำกัดอย่างมากต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นองค์กรอิสระขึ้นมาเพื่อควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น คือ สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แต่ก็มีปัญหาว่า

⁵⁷ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.(2545). *เอกสารวิชาการเนื่องในวันสถาปนา
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง 4 ปี คณะกรรมการการเลือกตั้ง*. หน้า 67-70.

คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีอำนาจตุลาการด้วยโดยไม่มีระบบการตรวจสอบการใช้ อำนาจจากองค์กรอื่นได้ ต่อมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 (6) และมาตรา 239 จึงได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์ไว้ ดังนี้

มาตรา 236 (6) บัญญัติว่า “สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้ง หรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม”

มาตรา 239 บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้ง ใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิก วุฒิสภาให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลฎีกาจะมี คำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใดหรือเพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ มิให้บุคคลดังกล่าวเข้าใน จำนวนรวมของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลตามวรรคสองให้ยื่นต่อ ศาลอุทธรณ์ และให้มีคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด”

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 (6) และมาตรา 239 จะเห็นได้ว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้ใด ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้วให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี โดยให้ศาลใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

ในบทนี้ผู้ศึกษาจึง จะทำการศึกษาดังกล่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นของต่างประเทศ และของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องรวมทั้งระเบียบวิธี พิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของศาลอุทธรณ์ และตัวอย่างคำพิพากษาของศาลเพื่อเป็นแนวทาง

ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาหากฎหมายการเพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นแล้วต่อไป

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของต่างประเทศ

ผู้ศึกษาจะทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของต่างประเทศในประเทศที่นำมาใช้เปรียบเทียบการศึกษาในครั้งนี้เท่านั้น

3.1.1 ประเทศฝรั่งเศส

หลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งอันเป็นที่ยอมรับในประเทศฝรั่งเศสที่สำคัญ กล่าวคือ

1. การเลือกตั้งจะต้องมีความเสมอภาค กล่าวคือ ไม่มีใครได้เปรียบกว่าใครในการใช้เครื่องมือในการเสนอแนวความคิดและคุณสมบัติของตนเอง

2. การเลือกตั้งจะต้องมีลักษณะเปิดกว้าง โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความคิดและความตั้งใจจริงในทางการเมืองสามารถเข้ามาแข่งขัน มิใช่เป็นกรณีที่ให้เงินเข้ามาบีบบทบาทอย่างสูงในการเลือกตั้ง

ผลของการเลือกตั้งจะต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่ “เงิน” เท่านั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการชี้ผลขาดในการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมการเงินและพฤติกรรมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่เป็นการเอาเปรียบคู่แข่ง ในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับ 88-286 ลงวันที่ 11 มีนาคม 1988 ว่าด้วยความโปร่งใสทางการเงินของวิธีชีวิตทางการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับ 90-383 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 1990 ว่าด้วยการจำกัดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง และการให้ความกระจ่างแก่การเงินที่ใช้ในกิจกรรมทางการเมืองรวมถึงประมวลกฎหมายเลือกตั้ง ได้กำหนดให้รัฐให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีมาตรการด้านภาษีในประมวลรัษฎากรที่สนับสนุนกิจการทางการเมือง โดยให้ผู้บริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองสามารถนำมาหักเป็นค่าลดหย่อนได้ หากพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งทำให้เกิดความเสมอภาคในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเห็นได้ว่าประเทศฝรั่งเศสมีมาตรการในการให้ความเสมอภาคในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งดังนี้⁵⁸

1. การจำกัดวงเงินบริจาค

⁵⁸ อุดม รัฐอมฤต. (2540). *กฎหมายว่าด้วยการเงินในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา*.

2. ความโปร่งใสทางการเมือง

1.องค์กรจัดการเลือกตั้ง

ประเทศฝรั่งเศสมีการเลือกตั้ง 6 ระดับ ได้แก่ การเลือกตั้งประธานาธิบดีฝรั่งเศส การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งระดับภาค การเลือกตั้งระดับอำเภอ การเลือกตั้งระดับเทศบาล การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยุโรป โดยแต่ละระดับจะมีรูปแบบการเลือกตั้งที่แตกต่างกันออกไป

องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งนั้น ได้มีการจัดตั้งขึ้นหลายองค์กรด้วยกัน ทั้งที่เป็นองค์กรศาลและองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรศาล ในส่วนขององค์กรที่ไม่ใช่องค์กรศาลนั้น กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงที่มีบทบาทสำคัญ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้งในรูปแบบขององค์กรปกครองอิสระหลายองค์กร ซึ่งมีลักษณะพิเศษประการหนึ่ง คือ ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากฝ่ายบริหาร โดยมีอำนาจหน้าที่ในลักษณะเป็นองค์กรเฉพาะด้านตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรแต่ละองค์กร ดังนี้⁵⁹

1) คณะกรรมการความโปร่งใสทางการเมืองของวิถีทางการเมือง มีอำนาจหน้าที่รับแจ้งบัญชีแสดงทรัพย์สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการชุดนี้ปัจจุบันประกอบด้วย

1.1 รองประธานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นประธาน

1.2 ประธานศาลฎีกา

1.3 ประธานศาลการบัญชีหัวหน้าคณะ หรือผู้พิพากษาศาลปกครองสูงสุด 4 คน ซึ่งการเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของคณะกรรมการกฤษฎีกา

1.4 หัวหน้าคณะ หรือผู้พิพากษาศาลฎีกา 4 คน ซึ่งเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

1.5 หัวหน้าคณะ หรือผู้พิพากษาศาลการบัญชี 4 คน ซึ่งเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลการบัญชี

2) ตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 9 ท่าน ดำรงตำแหน่งคราวละ 9 ปี เมื่อครบกำหนด 3 ปี ก็จะทำให้สมาชิกออกจากตำแหน่งจำนวน 1 ใน 3 สมาชิกทั้ง 9 คน ประกอบด้วย สมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีจำนวน 3 คน สมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 คน และสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจากวุฒิสภาจำนวน 3 คน

⁵⁹ ธวัช ชูวิทย์สกุลเลิศ. (2555). “ศาลเลือกตั้ง : ศึกษากรณีการจัดตั้งและรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย” *บทบัญญัติ เนติบัณฑิตยสภา*. หน้า 89-109.

นอกจากนี้ ตุลาการรัฐธรรมนูญยังประกอบด้วยสมาชิกตามกฎหมายซึ่งได้แก่อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะดำรงตำแหน่งสมาชิกตลอดชีพ ส่วนประธานของตุลาการรัฐธรรมนูญแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีจากบรรดาสมาชิกของตุลาการรัฐธรรมนูญ

หน้าที่หลักโดยทั่วไปของตุลาการรัฐธรรมนูญ คือทำหน้าที่ควบคุมมิให้กฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานาธิบดี Conseil Constitutionnel จะทำหน้าที่เป็นตุลาการแห่งการเลือกตั้ง โดยจะรับภาระตั้งแต่การรับสมัครการตรวจสอบเอกสาร การจัดการให้มีการเลือกตั้ง การควบคุมผลการเลือกตั้ง จนกระทั่งการประกาศผลการเลือกตั้ง

3) คณะกรรมการการควบคุมการเลือกตั้ง จัดตั้งขึ้นอย่างช้า 48 ชั่วโมง ก่อนที่จะเริ่มการหาเสียงเลือกตั้ง (15 วัน ก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง) Commission นี้มีหน้าที่ควบคุมการหาเสียงให้มีความยุติธรรมแก่ผู้สมัครทุกท่านในการหาเสียงจัดแบ่งเวลาหาเสียงทางวิทยุและโทรทัศน์ อีกทั้งทำหน้าที่ในการควบคุมใบปลิวหาเสียงของผู้สมัครด้วย โดยที่ทางผู้สมัครจะต้องส่งให้ Commission ตรวจสอบก่อนที่จะพิมพ์

4) องค์กรอื่นที่มีอำนาจเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง⁶⁰

ประเทศฝรั่งเศสไม่ได้จัดให้มีองค์กรควบคุมการเลือกตั้งโดยตรง แต่ศาลเป็นองค์กรตุลาการที่เข้ามาตรวจสอบการบริหารจัดการเลือกตั้งเพื่อควบคุมการเลือกตั้ง แต่จะใช้อำนาจตุลาการที่มีอยู่คือศาลประเภทต่างๆเข้าไปตรวจสอบการบริหารจัดการการเลือกตั้งที่อยู่ภายใต้อำนาจและความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองอีกชั้นหนึ่ง โดยศาลแต่ละประเภทแตกต่างกันไป ดังนี้ ศาลยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง โดยคำพิพากษาของศาลชั้นต้นนี้ถือว่าเป็นที่สุดว่าจะให้มีรายชื่อบุคคลนั้นหรือคัดรายชื่อบุคคลนั้นออก แต่หากเป็นกรณีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กระทำโดยผิดแบบหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถที่จะร้องต่อศาลปกครองเพื่อให้พิจารณาคดีได้

สภาแห่งรัฐ ทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบคดีเกี่ยวกับขั้นตอนในการเลือกตั้งของสมาชิกสภายุโรป

จากลักษณะและประเภทของคดีเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าในกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นประกอบด้วยขั้นตอนหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นตอนในการกำหนดและประกาศวันเลือกตั้ง ขั้นตอนการลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ขั้นตอนการนับคะแนน และขั้นตอนในการประกาศผลของผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง หากในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งมีความไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้น ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องเป็นคดีต่อศาลได้ เพื่อให้ศาลตรวจสอบความถูกต้อง สำหรับคดีเกี่ยวกับ

⁶⁰ แหล่งเดิมหน้า 89-109.

ขั้นตอนในการเลือกตั้งนั้น โดยประเทศฝรั่งเศสได้แบ่งความรับผิดชอบในการตรวจสอบคดีต่าง ๆ ดังนี้

(1) อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับขั้นตอนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น อยู่ในเขตอำนาจ “ศาลปกครองชั้นต้น”

(2) อำนาจในการตรวจสอบคดีที่เกี่ยวกับขั้นตอนในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ค.ศ. 1958 มาตรา 59) อันได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้งการเลือกตั้งฝ่ายบริหาร กล่าวคือ การเลือกตั้งประธานาธิบดีอยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

อำนาจของผู้พิพากษาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีอำนาจตามกฎหมายที่สำคัญด้วยกัน 2 ประการ คือ

ก. อำนาจชี้ให้เห็นว่า กระบวนการในการเลือกตั้งเป็นไปตามกฎหมายเลือกตั้งทุกขั้นตอน โดยถือว่าการเลือกตั้งมีผลใช้ได้อันเป็นการให้สัตยาบัน และ

ข. อำนาจชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ผู้พิพากษามีอำนาจสั่งให้ผลการเลือกตั้งนั้นเป็นโมฆะได้ (พร้อมกันนี้ยังมีกลไกและมาตรการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในการเลือกตั้ง โดยศาลอาญาจะเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาคดี) นอกจากนี้ หากมีการนับคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ผู้พิพากษามีอำนาจสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ได้

สำหรับผู้ร้องขอให้มีการเพิกถอนการเลือกตั้งนั้น ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งไว้ในรัฐ กำหนดประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น
2. บุคคลซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง
2. ลักษณะของความผิดที่จะเพิกถอนการเลือกตั้ง

สำหรับในประเทศฝรั่งเศส การเลือกตั้งสมาชิกสภาอาจถูกยกเลิกได้โดยมีมูลเหตุจากการทุจริตคดโกง การกระทำที่ถือเป็นมูลเหตุในการร้องคัดค้านการเลือกตั้งมีอยู่หลายกรณีด้วยกัน แต่ตุลาการรัฐธรรมนูญ จะสั่งให้ยกเลิกการเลือกตั้งนั้น และสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ต่อเมื่อการกระทำนั้น ได้ส่งผลให้การเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปการกระทำที่ถือเป็นมูลเหตุให้มีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งได้ ได้แก่ การกระทำดังต่อไปนี้⁶¹

⁶¹ ประสิทธิ์ การกลาง.(2531). *การหาเสียงเลือกตั้งโดยมิชอบ: รูปแบบและวิธีการ*.

1. การสร้างอิทธิพลกดดัน ได้แก่ การที่ผู้สมัครคนหนึ่งช่วยเหลือค่าเสียหายให้ผู้รับเคราะห์กรรมจากลมพายุหมุนด้วยเจตนาที่จะสร้างอิทธิพลกดดัน การใช้อิทธิพลกดดันในทางปกครอง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อิทธิพลกดดัน เพื่อให้มีการออกเสียงไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สมัคร หรือการที่หัวหน้าหน่วยงานข่มขู่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว การสร้างอิทธิพลกดดัน โดยสมาชิกรัฐสภาบางคน ด้วยการแทรกแซงทางวิทยุกระจายเสียง หรือการที่นายกเทศมนตรีมีจดหมายหาเสียงไปถึงประชาชนในเขตเทศบาล การใช้อิทธิพลกดดัน โดยผู้มีอำนาจทางศาสนาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการกระทำของนักบวชต่อนักบวชผู้นับถือศาสนา เช่น การที่นักบวชคนหนึ่งได้ใช้วิทยุกระจายเสียงทางศาสนาหาเสียงให้ผู้สมัครคนหนึ่ง การที่นายจ้างใช้อิทธิพลกดดันลูกจ้าง การที่ผู้สมัครทำการแจกจ่ายอาหารให้ประชาชน หรือจ่ายค่าเลี้ยงดูผู้ป่วยตามโรงพยาบาล สถานพักฟื้นสงเคราะห์คนชรา การสร้างอิทธิพลกดดัน โดยใช้ความรุนแรง หรือกำลังบังคับสถานพักฟื้นสงเคราะห์คนชรา การสร้างอิทธิพลกดดัน โดยใช้ความรุนแรงหรือกำลังบังคับซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

2. การใช้กลอุบาย ได้แก่ การใช้กลอุบายโดยการฉ้อฉลล่อลวง เช่น การทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ตรงต่อความจริง การแจกจ่ายสิ่งของเพื่อแลกกับการไปลงคะแนนเสียงให้ การที่เจ้าหน้าที่ขอมให้มีการลงคะแนนเสียงโดยไม่มีการตรวจสอบบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น หรือการใช้กลอุบายโดยการเผยแพร่ข้อเท็จจริงหลอกลวง เช่น การให้ข้อมูลเท็จเพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าใจผิดเกี่ยวกับทัศนคติของพรรคการเมืองหรือผู้สมัครบางคน การหลอกลวงว่าประธานาธิบดีเดอโกลด์ ชักชวนให้ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครคนหนึ่ง การประกาศว่าผู้สมัครคู่แข่งไม่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่เคยให้ความนิยมนับถือ การตีพิมพ์ข่าวที่ไม่ตรงกับความจริงที่มีลักษณะก่อให้เกิดความสับสน เช่น การออกข่าวว่าผู้สมัครคู่แข่งตกไปตั้งแต่รอบแรก การออกข่าวหลอกลวงว่ามีการหยุดงานประท้วงในโรงงาน ซึ่งผู้สมัครคนหนึ่งเป็นเจ้าของ เป็นต้น หรือการใช้กลอุบายในช่วงเวลาที่ใกล้ชิดก่อนการเลือกตั้ง ตุลาการรัฐธรรมนูญจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเหตุผลว่าผู้สมัครที่เป็นผู้เสียหายไม่มีโอกาสที่จะตอบโต้หรือแก้ข้อกล่าวหาใส่ร้ายนั้นได้ เช่น การใส่ร้ายป้ายสีคู่แข่งกันในคืนก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง เป็นต้น

3. การกระทำผิดกฎหมาย ได้แก่ การกระทำผิดในช่วงการเตรียมการเลือกตั้ง เช่น การไม่ประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งภายในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบตามที่กำหนดในกฎกระทรวงบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้มีการทบทวนให้ทันสมัย บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งปรากฏมีชื่อบุคคลที่ตายไปแล้วการทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพิ่มเติมภายหลังหมดเวลาที่จะให้มีการแก้ไขได้ เป็นต้น หรือการกระทำผิดในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น สีของป้ายหาเสียงเลือกตั้งไม่ชอบตามที่กฎหมายกำหนด (กฎหมายกำหนดห้ามใช้ป้ายหาเสียงซึ่งมีสี

น้ำเงิน ขาวแดง) สถานที่ติดป้ายหาเสียง ขนาดของป้าย จำนวนป้าย เนื้อหาของป้าย ระยะเวลาที่ติดตั้ง เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ใบปลิวหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ เช่น มีข้อความสบประมาท หยาบคาย มีเนื้อหาก้าวร้าวรุนแรงเลขขอจดทะเบียนแข่งขัน หนังสือเวียน เช่น ผู้สมัครที่มีตำแหน่งนายกเทศมนตรีอาศัยตำแหน่งหน้าที่ของตนส่งจดหมายหาเสียงเลือกตั้ง โดยลงนามในตำแหน่งนายกเทศมนตรี หรือหนังสือที่ประธานสมาคมพ่อค้ามีไปยังสมาชิกเพื่อหาเสียง ข่าวยังมีการพูดหรือเขียน อาจเป็นมูลเหตุให้มีการร้องคัดค้านได้เช่นกัน โดยหนังสือพิมพ์จะต้องเคารพในความเสมอภาคของผู้สมัครทุกคนการละเมิดความเท่าเทียมกันของผู้สมัคร เช่น การใช้ซองจดหมายซึ่งมีรูปส่วนหัวของประธานาธิบดีอยู่บนซองเป็นการไม่ชอบหรือการใช้สภาพที่อยู่ในการติดต่อหาเสียงก็เป็นการไม่ชอบ เป็นต้น หรือการกระทำผิดในช่วงของการลงคะแนนเสียง เช่น ประกาศรายชื่อผู้สมัครที่ทางราชการจัดทำไว้มีขนาดไม่เท่ากัน หรือมีชื่อบุคคลอื่นแทรกเข้ามา หรือดักชื่อของผู้สมัครฯ คนหนึ่งไป หน่วยเลือกตั้งอยู่ในที่ที่ไม่ชอบ หรือมีการย้ายที่ หรือเอามาอยู่รวมกันหลาย ๆ หน่วย หน่วยเลือกตั้งเปิดปิดก่อนเวลาตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบไม่อยู่ในหน่วยเลือกตั้ง การปล่อยให้มีการลงคะแนนโดยผู้ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนมีการเวียนเทียนกันลงคะแนน โดยบุคคลผู้หนึ่งออกเสียงเลือกตั้งมากกว่า 1 ครั้ง และปรากฏว่ามีผู้เสียชีวิตไปแล้วหรือผู้ที่ละสิทธิการลงคะแนนไปแล้วมาใช้สิทธิลงคะแนน เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่าใน ที่กรณี ผู้ได้รับเลือกตั้งไม่ได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดอย่างแท้จริง หรือกรณีที่เกิดเหตุการณ์ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ เช่น เอกสารที่สำคัญเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นต้นว่า บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือบัตรเลือกตั้งหายไป ตุลาการรัฐธรรมนูญจะยกเลิกการเลือกตั้งนั้นและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ส่วนการลงคะแนนเสียงโดยไม่ชอบ โดยหลักแล้วไม่ว่าจะเป็นการ สร้างอิทธิพลกดดัน การใช้กลอุบาย หรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย การกระทำดังกล่าวนี้จะต้องส่งผลให้ผลของการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป ตุลาการรัฐธรรมนูญจึงจะถือว่าเป็นมูลเหตุในการสั่งเพิกถอนการเลือกตั้งนั้น

แต่อย่างไรก็ดี การสร้างอิทธิพลกดดัน การใช้กลอุบายหรือการกระทำที่ผิดกฎหมายนั้น จะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป แต่ได้ส่งผลเป็นการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้ง ตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส ก็ถือเป็นเหตุในการเพิกถอนการเลือกตั้งเช่นกัน

องค์การที่ทำหน้าที่ถ่วงดุลการใช้อำนาจขององค์กรจัดการเลือกตั้ง

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนการเลือกตั้งในการพิจารณาเมื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งได้คะแนน ไม่ได้ขาดมาก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคำนึงถึงการทุจริต คดโกงค่อนข้างมาก แต่ถ้าได้คะแนนเสียงทิ้งห่างกันมาก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะเน้นการ

พิจารณาเรื่องความบริสุทธิ์ยุติธรรม (Sincerite) มาเป็นหลักในการพิจารณา แม้ว่าจะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป

หลักการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส มีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาแบบไม่มีคู่ความพิพาทกัน เว้นแต่กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการโต้แย้งความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หลักการสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเมื่อได้รับคำร้องตลอดจนประเด็นที่ถูกโต้แย้งเกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายแล้ว คณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะต้องทำการตรวจสอบประเด็นข้อกฎหมายที่กล่าวอ้างไว้ในคำร้องด้วย

นอกจากนี้ หลักการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องได้รับการบัญญัติไว้ชัดเจนในรัฐกำหนดว่าด้วยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในการวินิจฉัยชี้ขาดความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

กระบวนการพิจารณาในคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสแบ่งออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ๆ ส่วนแรกเป็นการตรวจสอบคำร้องและการให้รัฐบาลเสนอความเห็นของตนเกี่ยวกับคำร้อง ส่วนที่สองเป็นการประชุมปรึกษาคดี การประชุมปรึกษาคดีจะเป็นการประชุมปรึกษาโดยลับโดยตุลาการที่ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบสำนวนจะเป็นผู้แถลงรายงานคดี หลังจากนั้นจะเป็นการอภิปรายปรึกษาและวินิจฉัย จะเห็นได้ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยลายลักษณ์อักษรก็เป็นลักษณะสำคัญของการดำเนินกระบวนการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ไม่มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยวาจาโดยเปิดเผย แม้กระบวนการพิจารณานั้นจะเป็นเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้งก็ตาม ทั้งนี้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยตรวจสอบเอกสารต่างๆในคดี⁶²

วิธีพิจารณาความของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

กระบวนการพิจารณาเริ่มขึ้นเมื่อมีการเสนอคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษรขอให้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายธรรมดา โดยหลักเมื่อมีการยื่นคำร้องแล้ว จะมีการถอนคำร้องไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่มีการยื่นคำร้องนั้นเกิดจากการแสดงเจตนาที่ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ยื่นคำร้อง เช่น ถูกข่มขู่ ถูกหลอกลวง คำคัญผิด

เมื่อมีการเสนอคำร้องมายังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หน่วยงานธุรการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะบันทึกคำร้องลงสารบบ และตรวจสอบเงื่อนไขการยื่นคำร้องว่าครบถ้วนหรือไม่

⁶² วรเจตน์ ภาศิริรัตน์. (2546). วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ กับศาลรัฐธรรมนูญไทย. หน้า 96-97.

หลังจากนั้นหน่วยงานธุรการต้องจัดส่งสำเนาคำร้องไปยังบุคคลอื่นที่มีสิทธิเสนอคำร้อง เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นรับทราบข้อมูลและสามารถทำความเข้าใจได้ หากเห็นว่ามีความประสงค์จะทำความเข้าใจความเห็นเสนอคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

เมื่อตรวจสอบคำร้องเรียบร้อยแล้ว ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญผู้รับผิดชอบสำนวนหรือตุลาการเจ้าของเรื่อง ทั้งนี้ โดยมีธรรมเนียมปฏิบัติว่าประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะไม่แต่งตั้งตนเองเป็นตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวน นอกจากธรรมเนียมดังกล่าวนี้แล้ว ประธานตุลาการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญย่อมมีดุลพินิจเต็มทีในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญคนใดเป็นตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวน อนึ่ง การแต่งตั้งตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวนถือว่าเป็นความลับภายในคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อมิให้เกิดความคาดเดาผลของคำวินิจฉัยและคุ้มครองตุลาการรัฐธรรมนูญผู้รับผิดชอบสำนวนและประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งด้วย⁶³

ภารกิจสำคัญของตุลาการรัฐธรรมนูญผู้รับผิดชอบสำนวนอยู่ที่การรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการวินิจฉัย วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ รวบรวมข้อมูล พยานหลักฐานต่างๆ เป็นไปตามหลักค้นหาความจริง โดยการไต่สวน ซึ่งมาตรา 19 แห่งรัฐกำหนดประกอบรัฐธรรมนูญที่ 58-1067 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1958 เกี่ยวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หน้าที่ของตุลาการเจ้าของเรื่องคือ ศึกษาเรื่องทั้งหมดจากเอกสารที่เลขธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจัดเตรียมให้จากนั้นจัดทำร่างคำวินิจฉัย เพื่อเสนอต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญต่อไป การทำงานของตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวนจะใช้วิธีศึกษาเรื่องจากเอกสารและจากการสอบถามบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ผู้แทนจากกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าว ซึ่งจะต้องติดต่อผ่านเลขธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวนทำการศึกษาเสร็จแล้ว ต้องเสนอความเห็นของตนต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาต่อไป การพิจารณาวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการประชุมหารือ ในระหว่างคณะกรรมการรัฐธรรมนูญด้วยกันเองฝ่ายเดียว ซึ่งแตกต่างจากระบบศาลทั่วไปที่คู่กรณีจะมีสิทธิเข้าร่วมในการพิจารณาคำพิพากษาที่เป็นอย่างนี้เพราะคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมีลักษณะเป็นองค์กรทางการเมืองจึงมิได้ใช้ชื่อว่า “ศาล” การที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีสถานะค่อนข้างเป็น “องค์กรทางการเมือง” นี้เอง ทำให้กระบวนการดำเนินงานต่างๆ ของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญไม่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทั่วไป จึงไม่มีการนำหลักการฟังความสองฝ่ายหรือการเปิดโอกาสให้คู่ความได้ชี้แจงมาใช้ในกระบวนการวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แต่ใช้คำว่า “สภา” แทน โดยมีลักษณะองค์กรที่เป็นรูปแบบเดียวกับ

⁶³ แหลงเคิม. หน้า115.

คณะกรรมการทั้งหลาย ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเอาไว้ คงบัญญัติไว้แต่เพียงในมาตรา 63 ที่ว่า “ให้มีกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญกำหนด หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดองค์กรและการดำเนินการของคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญตลอดทั้งกระบวนการ วิธีพิจารณาและ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดระยะเวลาในการเสนอ ข้อขัดแย้งให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย” ซึ่ง ต่อมาก็ได้มีการตรา รัฐกำหนดประกอบ รัฐธรรมนูญที่ 58-1067 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1958 ออกมาขยายความบทบัญญัติในมาตรา 63 แห่งรัฐธรรมนูญ สรุปความได้ว่า เมื่อตุลาการเจ้าของเรื่องได้เสนอเรื่องพร้อมทั้งความเห็นของตน ต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณาแล้ว และคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเข้าร่วมประชุมครบองค์ประชุม คือ อย่างน้อย 7 คนขึ้นไป ก็จะเริ่มทำการพิจารณาปัญหาที่ถูกเสนอเข้ามา เมื่อทำการพิจารณาเสร็จแล้วก็ จะต้องลงมติซึ่งในกรณีปกติจะต้องได้เสียงเกินกึ่งหนึ่ง ในกรณีที่มีคะแนนเสียงเท่ากัน ประธาน ตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงชี้ขาด เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาถึงความเป็นคนไร้ ความสามารถของประธานาธิบดีเท่านั้นที่จะต้องมิคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์⁶⁴

3. วิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งฝรั่งเศส

กฎหมายฝรั่งเศสรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1958 มาตรา 59 บัญญัติให้ คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจในการพิจารณาการโต้แย้งความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา และมาตรา 44 แห่งรัฐกำหนดหมายเลข 58-1067 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 1958 ขยายความให้ชัดเจนขึ้นว่า “สำหรับการวินิจฉัยในคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของคณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจในทุกประเด็น หลักและ ประเด็น รอง ซึ่งปรากฏในคำร้อง ในกรณีนี้ให้คำวินิจฉัยมีผลทางกฎหมายต่อการเลือกตั้งซึ่งถูกร้องต่อคณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญเท่านั้น”

วิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่น

ในกฎหมายฝรั่งเศสได้ให้นิยามของ “คดีเลือกตั้งท้องถิ่น” ไว้ว่า ข้อพิพาททั้งหลายทั้ง ปวงอันเกิดจากการโต้แย้งต่อผลการเลือกตั้ง ในระดับท้องถิ่น กล่าวคือ การเลือกตั้ง การเลือกตั้ง สมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันได้แก่เทศบาล (Commune) องค์กรบริหารส่วน จังหวัด (Departement) ภาค (Region) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (เช่น ปารีส มายอตต์ แซงต์ ปีแอร์ เอต์ มิเกอลง เกาะคอรัลลี) คดีเลือกตั้งเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการ ตรวจสอบความถูกต้องโปร่งใสของผลการเลือกตั้งอันนำมาซึ่งการได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่น

⁶⁴ ธวัช ชูวิทย์สกุลเลิศ. (2555). เล่มเดิม.

คดีการเลือกตั้งท้องถิ่นอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง โดยแบ่งแยกออกเป็น กรณีคดีการเลือกตั้ง ระดับภาคและการเลือกตั้งสภาของเกาะ คอร์ดิกา ต้องฟ้องตรงต่อศาลปกครองสูงสุด ในฐานะที่เป็น ศาลชั้นต้นและศาลสูงสุด ส่วนคดีการเลือกตั้งสภาเทศบาลและสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้น

1.ผู้มีสิทธิฟ้องคดี

ในคดีการเลือกตั้งท้องถิ่น ผู้มีสิทธิฟ้องคดีจะกว้างกว่าคดีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา ผู้มีสิทธิฟ้องคดีการเลือกตั้งท้องถิ่น มีดังนี้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนในเขตเลือกตั้งท้องถิ่นนั้น มีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อโต้แย้งผลการเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งท้องถิ่นนั้น แม้จะได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม มีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อโต้แย้งผลการเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิการเลือกตั้ง เฉพาะ สมาชิกสภาเทศบาล ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งมีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อโต้แย้งผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อโต้แย้งผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตัวแทนจากราชการส่วนกลาง มีสิทธิฟ้องคดีการเลือกตั้งท้องถิ่นต่อศาลปกครองได้ เฉพาะในกรณีที่มีการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่นนั้นไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะตัวแทนของราชการส่วนกลางไม่อาจหยิบยกประเด็นความเสียหายอันเกิดจากการทุจริตข้อเสียหายมาโต้แย้งการเลือกตั้งได้ ต้องเป็นเรื่องของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการตรวจสอบบัญชีรายจ่ายการณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งและการใช้จ่ายเงินทางการเมือง มีสิทธิฟ้องคดีการเลือกตั้งท้องถิ่นต่อศาลปกครองได้เฉพาะในกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เรื่องการใช้จ่ายเงินเพื่อการณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเท่านั้น

2.สถานที่ยื่นคำฟ้องและระยะเวลาการฟ้องคดี

สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้ประสงค์โต้แย้งคัดค้านการเลือกตั้งอาจยื่นเรื่องพร้อมกับบันทึกวาจาประจำวัน (Proces-verbal) ที่จัดทำขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง จากนั้นผู้ว่าการจังหวัดจะเสนอเรื่องต่อไปยังศาลปกครองชั้นต้นที่มีเขตอำนาจอย่างไรก็ตาม ผู้ฟ้องคดีอาจเสนอคำฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีเขตอำนาจโดยตรงด้วยตนเองก็ได้

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาภาค ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองสูงสุดนั้น ให้ผู้ฟ้องยื่นได้ที่สำนักงานผู้ว่าการจังหวัดหรือสำนักงานย่อยผู้ว่าการจังหวัดที่ผู้ฟ้องมีภูมิลำเนา

ในกรณีที่เป็น การฟ้องโดยผู้ว่าการจังหวัด ให้ผู้ว่าการจังหวัดยื่นคำฟ้องภายในระยะเวลา 15 วัน สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และให้ผู้ว่าการจังหวัดยื่นคำฟ้องภายในระยะเวลา 10 วัน สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาภาค

ในกรณีที่ผู้ฟ้องเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ว่าราชการจังหวัด ต้องยื่นคำร้องภายในระยะเวลา 5 วัน สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และต้องยื่นคำฟ้องภายในระยะเวลา 10 วัน สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาภาค

ในกรณีที่ผู้ใดประสงค์ได้แย้งคัดค้านผลการเลือกตั้งด้วยวิธีการยื่นเรื่องพร้อมไปกับบันทึกวาจาประจำวัน (Proces-verbal) ที่จัดทำขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง เมื่อได้ยื่นเรื่องไปแล้วเจ้าหน้าที่ของจังหวัดเสนอเรื่องไปยังศาลปกครองล่าช้าเอง เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการฟ้องที่เกินระยะเวลา ศาลปกครองต้องรับฟ้อง อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลที่ไม่มีเขตอำนาจหรือฟ้องผิดศาล การฟ้องนี้ไม่ส่งผลให้ระยะเวลาสะดุดหยุดลง

ในคดีเลือกตั้ง วิธีการนับการฟ้องคดีจะไม่นับวันเลือกตั้งหรือวัน ประกาศผลการเลือกตั้งรวมเข้ากับระยะเวลา แต่วันที่เป็นวันครบกำหนดระยะเวลาจะถูกนับรวมเข้ากับระยะเวลาด้วย เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมีขึ้นในวันที่ 1 มกราคม ผู้ฟ้องต้องยื่นฟ้องคดีภายในระยะเวลา 5 วัน ระยะเวลาดังกล่าวจะเริ่มนับเมื่อวันที่ 2 มกราคม นับไป 5 วัน ก็จะสิ้นสุดระยะเวลาในวันที่ 6 มกราคม เวลาเที่ยงคืน

มีปัญหาว่าระยะเวลาการฟ้องคดีจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ใด แม้ประมวลกฎหมายเลือกตั้งมาตรา R 113 และ R 119 จะกำหนดให้ระยะเวลาการฟ้องคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาเทศบาลเริ่มนับจากวันเลือกตั้งก็ตามแต่ในความเป็นจริงแล้วระยะเวลาจะเริ่มนับจากวัน ประกาศผลการเลือกตั้ง การเริ่มต้นนับดังกล่าวนี้ใช้กับการฟ้องคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาภาคด้วย อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่วันประกาศผลการเลือกตั้งก็มักเป็นวันเดียวกันกับวันเลือกตั้งอยู่แล้ว

นอกจากศาลปกครองจะไม่รับคำฟ้องที่ฟ้องพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว ประเด็นที่ผู้ฟ้องหยิบยกขึ้นในคดีก็เช่นเดียวกันกับคำฟ้อง หากประเด็นใหม่ที่ผู้ฟ้องพึงหยิบยกขึ้นมาในคดีก็เช่นเดียวกันกับคำฟ้องหรือหยิบยกมาเมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีไปแล้ว ศาลก็จะไม่รับประเด็นดังกล่าวไว้พิจารณา เช่น ผู้ฟ้องคดีได้ฟ้องโต้แย้งคัดค้านผลการเลือกตั้งภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยโต้แย้งว่าการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะมีกระบวนการกีดกันผู้มีสิทธิ

เลือกตั้งให้ลงคะแนนให้ผู้สมัครรายหนึ่ง ต่อมาเมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีแล้วผู้ฟ้องคดีจะขอยกประเด็นใหม่เพิ่มเติมว่า การเลือกตั้งตั้งนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่เคารพหลักการนับคะแนนเป็นความลับ เช่นนี้ ประเด็นหลังเป็นประเด็นใหม่ที่ยกขึ้นมาเมื่อพ้นระยะเวลาฟ้องคดีแล้ว ศาลจึงไม่รับประเด็นดังกล่าวไว้พิจารณา อย่างไรก็ตาม หากประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาใหม่นั้น ไม่ได้เป็นประเด็นใหม่แห่งคดี แต่เป็นเพียงการขยายความประเด็นเดิมที่ยกมาในคำฟ้องให้หนักแน่นชัดเจนยิ่งขึ้น กรณีนี้แม้จะยกขึ้นมาภายหลังพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว ศาลก็รับไว้พิจารณา⁶⁵

3.1.2 ประเทศบราซิล⁶⁶

บราซิลเป็นประเทศประชาธิปไตยตามกฎหมาย ซึ่งก่อตั้งบนอำนาจอธิปไตยความเป็นพลเมือง เกียรติยศของทรัพยากรมนุษย์ คุณค่าทางสังคมต่อแรงงานและต่อการประกอบกิจการได้โดยเสรี และพหุนิยมทางการเมือง อำนาจทั้งสิ้นมาจากประชาชนผู้ใช้อำนาจโดยวิธีการเลือกตั้งผู้แทน โดยวิธีการที่เป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้ประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 1988 โดยสภาองเกรสแห่งชาติที่ได้รับมอบอำนาจโดยเฉพาะ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐปี 1988 ได้รวมแนวคิดใหม่จำนวนมากเข้าไว้ด้วยกัน ตั้งแต่การปกป้องสิ่งแวดล้อมจนถึงสิทธิทางการเมืองและสวัสดิการสังคม ตามมาตรา 3 แห่งรัฐธรรมนูญ วัตถุประสงค์พื้นฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล คือ เพื่อที่จะสร้างสังคมที่เสรี ยุติธรรม และมีเอกภาพ เพื่อที่จะรับประกันการพัฒนาประเทศ เพื่อที่จะกำจัดความยากจนและมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และเพื่อที่จะลดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและภูมิภาค และเพื่อที่จะส่งเสริมความกินดีอยู่ดีของทุกคน โดยไม่มีอคติต่อชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ สีผิว อายุ และรูปแบบอื่นใดของการเลือกที่รักมักที่ชัง ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย โดยไม่มีความแตกต่างใด ๆ ทั้งสิ้น ชาวบราซิลและชาวต่างชาติผู้อาศัยอยู่ในประเทศนี้ได้รับการรับประกันถึงการไม่ละเมิดสิทธิต่อชีวิต เสรีภาพ ความยุติธรรม ความปลอดภัย และทรัพย์สิน

ณ ระดับสหพันธรัฐของรัฐบาล มีอำนาจอิสระสามประการในระบบประธานาธิบดีของบราซิล ซึ่งดำเนินการอย่างกลมกลืนกันระหว่างอำนาจเหล่านั้นภายใต้ระบบการถ่วงดุลอำนาจ นั่นคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ระดับมลรัฐ แต่ละแห่งจะมีรัฐบาลของตน ด้วยโครงสร้างที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐ ซึ่งได้รับอำนาจทั้งหมด (ตามที่กำหนด

⁶⁵ สัญญา จิระออน. (2555). วิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งในคดีที่เกี่ยวกับการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่. หน้า 80-85.

⁶⁶ ธวัช ชูวิทย์สกุลเลิศ.(2555). เล่มเดิม. หน้า 95-99.

ไว้ในรัฐธรรมนูญของตน) ซึ่งมีได้สงวนไว้เป็นการเฉพาะต่อรัฐบาลกลาง หรือโอนให้กับท้องถิ่น หัวหน้าผู้บริหารมลรัฐคือผู้ว่าการ ซึ่งได้รับเลือกตั้ง โดยการลงคะแนนเสียง โดยตรงจากประชาชน ฝ่ายนิติบัญญัติที่มีเพียงสภาเดียวคือสภาแห่งมลรัฐ อำนาจฝ่ายตุลาการของมลรัฐได้เป็นไปตามรูปแบบสหพันธรัฐ และมีขอบเขตอำนาจตามที่กำหนดเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับศาลสหพันธรัฐ ณ ระดับเทศบาล มีเทศบาลมากกว่า 5,500 แห่งที่เป็นอิสระอย่างมากในเรื่องกิจการท้องถิ่น

ระบบการเลือกตั้ง

การออกเสียงเลือกตั้งมีลักษณะเป็นสากล และเป็นไปในเชิงบังคับต่อพลเมืองที่อ่านออกเขียนได้ทั้งหมดที่มีอายุจาก 18 ปี ไปถึง 70 ปี การออกเสียงนี้จะเป็นทางเลือกสำหรับพลเมืองผู้มีอายุ 16 และ 17 ปี สำหรับพลเมืองอาวุโสที่มีอายุมากกว่า 70 ปี และสำหรับผู้่านหนังสือไม่ออกไม่ว่าจะมีอายุเท่าใดก็ตาม ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง การจดทะเบียนพรรคการเมืองจะมีผลสมบูรณ์ โดยการอนุมัติจากศาลเลือกตั้งชั้นสูง และมีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนดขั้นต่ำบางข้อ ซึ่งกำหนดไว้จากฝ่ายนิติบัญญัติ

พรรคการเมือง

เมื่อเดือนพฤศจิกายน 1979 สภาองเกรสได้ยุบพรรคการเมืองที่ดำรงอยู่สองพรรค ซึ่งทั้งสองพรรคนี้ก่อตั้งขึ้นในปี 1965 ในบรรยากาศทางการเมืองที่เสรีมากขึ้นของทศวรรษที่ 1980 มีการตั้งพรรคการเมืองใหม่มากกว่า 36 พรรค รวมถึงขบวนการประชาธิปไตยบราซิล และพรรคแนวร่วมเสรี และพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งบราซิล (ชื่อใหม่ของพรรคสังคมนิยมแห่งประชาชน) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้าน

ประเทศบราซิลแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 26 รัฐ (states - estados) และ เฟเดอรัลดิสตริกต์ (federal district - distrito federal) (เป็นที่ตั้งของกรุงบราซิลเลียเมืองหลวง)

ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนชาวบราซิลทุกคนที่มีอายุระหว่าง 18-60 ปี (ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 16 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ในกรณีที่มีการเลือกตั้งบุคคลดังกล่าวอาจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ แต่ไม่ถือเป็นหน้าที่) ทั้งนี้ ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งจะต้องลงทะเบียนที่หน่วยเลือกตั้ง ซึ่งจะออกบัตรเลือกตั้งให้ โดยในบัตรเลือกตั้งจะประกอบด้วยหมายเลขประจำตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เขตเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เวลาเลือกตั้ง การเลือกตั้งจะถูกถ่ายทอดสดออกผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถตรวจสอบและมาลงคะแนนเลือกตั้งได้

ในการเลือกตั้ง ผู้ควบคุมการเลือกตั้งสามารถเรียกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งมาปฏิบัติหน้าที่ได้โดยประชาชนไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนในการทำหน้าที่ ตรวจสอบหลักการเกี่ยวกับการลงทะเบียนเลือกตั้ง หากมีการทุจริตต่อหน้าที่ก็อาจจะให้มีการเพิก

ถอนและถูกตัดสิน โดยผู้พิพากษาศาลเลือกตั้ง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการลงทะเบียนเลือกตั้งจะต้องคอยตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในการตรวจสอบจะมีผลต่อเมื่อได้ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งแล้ว

ตามรัฐธรรมนูญประเทศบราซิล องค์กรที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเลือกตั้งในประเทศบราซิล ประกอบด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้พิพากษาศาลเลือกตั้ง ศาลเลือกตั้งภูมิภาค ซึ่งจะมิอยู่ในทุกๆรัฐของประเทศบราซิล และศาลเลือกตั้งสูงสุด

ประเทศบราซิลมีศาลเลือกตั้ง (Electoral Court) ซึ่งทำหน้าที่ในการรับจดทะเบียนพรรคการเมือง และควบคุมการเงินของพรรคการเมือง นอกจากนี้ ศาลเลือกตั้งยังมีหน้าที่กำหนดวันเลือกตั้ง และตัดสินคดีความเกี่ยวกับความผิดหรือข้อขัดแย้งที่เกิดจากการเลือกตั้ง

1) ศาลเลือกตั้งสูงสุด

ศาลเลือกตั้งสูงสุดถูกจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1932 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะยุติการโง่งการเลือกตั้ง และเพื่อให้มีอำนาจเหนือศาลเลือกตั้งทั้งหมด และเพื่อทำหน้าที่ควบคุมบทบาททางพรรคการเมือง มีอำนาจในการอนุญาตหรือยกเลิกการลงทะเบียนพรรคการเมือง การลงทะเบียนของผู้สมัครและรับรองการเลือกตั้ง วางระเบียบและ ควบคุมการแทรกแซงทางสื่อ โทรทัศน์และวิทยุของพรรคการเมืองในช่วงเวลาระหว่างที่มีการเลือกตั้ง

(1) องค์ประกอบของศาลเลือกตั้งสูงสุด ประกอบด้วยองค์คณะอย่างน้อย 7 คน โดยที่มาของผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งสูงสุด จะต้องมาจาก

1. การเลือกตั้งโดยการลงมติลับจาก
2. ผู้พิพากษา 3 ท่าน ที่มาจากศาลสูงสุดสหพันธรัฐฯ
3. ผู้พิพากษา 2 ท่าน ที่มาจากศาลยุติธรรมสูงสุด

(2) ผ่านการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี 2 ท่าน โดยคัดเลือกมาจากผู้ประกอบวิชาชีพ ทนายความจำนวน 6 คน ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เป็นผู้มีชื่อเสียง มีคุณธรรม ซึ่งถูกเสนอชื่อ โดยศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐฯ

ศาลเลือกตั้งสูงสุดจะคัดเลือกประธานและรองประธานจากผู้พิพากษาที่มาจากศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐฯ และเลือกผู้พิพากษาหัวหน้าคณะจากผู้พิพากษาที่มาจากศาลยุติธรรมสูงสุดของบราซิล

2) ศาลเลือกตั้งภูมิภาค

กำหนดให้มีศาลเลือกตั้งภูมิภาคในเมืองหลวงในแต่ละรัฐและในส่วนกลาง โดยคัดเลือกมาจาก

(1) ศาลเลือกตั้งภูมิภาค ประกอบด้วยองค์คณะอย่างน้อย 6 คน การเลือกตั้งโดยวิธีการลงมติลับจาก

ก. ผู้พิพากษา 2 ท่าน จากผู้พิพากษาศาลยุติธรรมสูงสุด

ข. ผู้พิพากษา 2 ท่าน โดยศาลยุติธรรมสูงสุดจะคัดเลือกจากผู้พิพากษาในศาล

(2) ผู้พิพากษาศาลภูมิภาค และ ส่วนกลางจะปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละรัฐหรือในส่วนกลางในเขตนั้นๆ ในกรณีจำนวนผู้พิพากษาไม่ครบตามที่กำหนดไว้ ให้คัดเลือกจากผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งส่วนภูมิภาคและส่วนกลางในแต่ละกรณีตามลำดับในศาลเลือกตั้งส่วนภูมิภาคและส่วนกลางนั้นๆ

(3) ผ่านการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี 2 ท่าน โดยการคัดเลือกจากทนายความ 6 คน ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เป็นผู้มีชื่อเสียง มีคุณธรรมซึ่งถูกเสนอชื่อโดยศาลยุติธรรมสูงสุด

3) วาระการดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาศาลเลือกตั้ง

ผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งต้องดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ติดต่อกัน

4) อำนาจหน้าที่ของศาลเลือกตั้งและผู้พิพากษาศาลเลือกตั้ง

ผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลเลือกตั้งและผู้พิพากษาศาลเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญบราซิล มาตรา 121)

(1) ผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเหมาะสม มีอำนาจในการรับรองและเพิกถอนการเลือกตั้งได้

(2) ผู้พิพากษาศาลเลือกตั้งต้องดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ติดต่อกัน

(3) คำวินิจฉัยของศาลเลือกตั้งสูงสุดเกี่ยวกับการเลือกตั้งจะอุทธรณ์ไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองไม่ให้ขัดกับที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และห้ามมิให้สั่งกักขัง หรือหน่วงเหนี่ยวบุคคลใดให้ขาดอิสรภาพ

(4) คำวินิจฉัยของศาลเลือกตั้งส่วนภูมิภาคจะอุทธรณ์ต่อศาลสูงสุดได้ ต่อเมื่อ

ก. คำวินิจฉัยของศาลเลือกตั้งส่วนภูมิภาคขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้

ข. เกิดปัญหาการตีความกฎหมายระหว่างศาลเลือกตั้งสองศาล หรือมากกว่านั้น

ค. เกิดการฟ้องร้องเกี่ยวกับเรื่องการขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือการประกาศผลรับรองผู้ชนะการเลือกตั้งในการเลือกตั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

ง. เมื่อมีการฟ้องเพิกถอนการประกาศผลคะแนนเลือกตั้ง หรือการฟ้องเพิกถอนคำสั่ง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อการเลือกตั้งในส่วนภูมิภาคหรือส่วนกลาง⁶⁷

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทยมีหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 11 ส่วนที่ 1 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ โดยได้บัญญัติที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ ดังนี้

1. ที่มาคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในมาตรา 229 ถึง มาตรา 234 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติถึงคุณสมบัติ ที่มา วาระการดำรงตำแหน่ง ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง สรุปได้ดังนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา มีจำนวน 5 คน โดยมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม⁶⁸ดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
- (3) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 205 (1) (4) (5) และ (6)
- (4) ไม่เป็นตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ส่วนในเรื่องที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กฎหมายบัญญัติให้มาจากจากการสรรหา โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 231 ได้กำหนดขั้นตอนวิธีการสรรหาไว้ 3 ช่องทาง คือ

⁶⁷ สุภาภรณ์ แจ่มสุข. (2552). ปัญหาทางกฎหมายของวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2250. หน้า 107-108.

⁶⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 230.

ช่องทางที่ 1 ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน และ บุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดคัดเลือกจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 230 ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวนสามคน เสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น มติในการสรรหาดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 113 วรรคสอง มาใช้บังคับ โดยอนุโลมบุคคลซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดเลือกตามวรรคหนึ่ง ต้องมีวิชาชีพภาษาหรือตุลาการ และต้องไม่เป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นในขณะเดียวกัน

ช่องทางที่ 2 มาจากศาลฎีกา ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 230 ซึ่งสมควรเป็นกรรมการการเลือกตั้งจำนวน สองคน เสนอต่อประธาน วุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ขึ้น

ระยะเวลาการสรรหาให้กระทำภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่มิเหตุที่ทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ในกรณีที่มีเหตุที่ทำให้ไม่อาจดำเนินการสรรหาได้ภายในเวลาที่กำหนดหรือไม่อาจสรรหาได้ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนดตามช่องทางที่ 1 ให้ดำเนินการตามช่องทางที่ 3 คือ

ช่องทางที่ 3 ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาพิจารณาสรรหาแทนจนครบจำนวนภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ครบกำหนดจำนวน 3 คน เมื่อได้สรรหาครบตามจำนวนที่กำหนดแล้วให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหา ซึ่งต้องกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ผู้ที่ได้รับการสรรหาประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการการเลือกตั้ง และแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ แต่หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อเหล่านั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งหรือที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้งหรือที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภา และมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์หรือด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา แล้วแต่กรณีให้ดำเนินการต่อไปโดยให้ผู้ที่ได้รับความเห็นชอบประชุมและ

เลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็น ประธานกรรมการการเลือกตั้ง และแจ้งผลให้ประธานวุฒิสภาทราบ และให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในมาตรา 232 บัญญัติให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเจ็ดปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ส่วนการพ้นจากตำแหน่งกรณีอื่น นอกจากกรณีครบวาระ ในมาตรา 233 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา 230 และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับความร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยไปยังประธานรัฐสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้ง

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ พร้อมกันทั้งคณะให้ดำเนินการสรรหาตามมาตรา 231 ภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามวาระให้ดำเนินการสรรหาตามมาตรา 231 ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มิเหตุดังกล่าว และให้ผู้ที่ได้รับความเห็นชอบอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

2. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้โดยให้มีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งในทุกระดับตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งในส่วนของสมาชิกวุฒิสภาคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา 2 ลักษณะ คือ การเลือกตั้งกับการสรรหา นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการในเรื่องของการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม⁶⁹ กล่าวโดยสรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดังนี้

1) อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ ซึ่งการดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้ง หรือดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามตินั้นจะต้องดำเนินการโดยองค์กรที่มีความเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้อำนาจหรือภายใต้บังคับของฝ่ายการเมือง ซึ่งก็คือ

⁶⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ถือเป็นมาตรการอันสำคัญที่รัฐธรรมนูญปัจจุบัน ได้สร้างขึ้น ก็เพื่อให้ การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามตินั้นเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม มาตรการต่างๆ ที่ทำให้ การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม อาทิเช่น การแบ่งเขตเลือกตั้ง การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง การประกาศผลการเลือกตั้ง ทั้งนี้รายละเอียดในการกำหนดอำนาจหน้าที่จะไปบัญญัติไว้ใน กฎหมายลำดับรองลงไป เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการ เลือกตั้ง พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เป็นต้น

2) อำนาจในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการ เลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ ลักษณะเด่นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็คือ การกำหนดให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือ ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ รวมทั้งการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่อย่างไรก็ตามอำนาจในส่วนนี้ถูกลดทอนลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยคงให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างเต็มที่ในการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ ขาดเรื่องร้องคัดค้านการเลือกตั้งเฉพาะก่อนประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น (มาตรา 239) ส่วนหลัง ประกาศผลการเลือกตั้งอำนาจการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นอำนาจของศาลฎีกา(กรณีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา) ศาลอุทธรณ์ (กรณีการเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น)

3) อำนาจหน้าที่อื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในการ ควบคุมการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติสามารถดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย และมี ประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ ดังนี้

(1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตาม กฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการ ดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรมและกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมี ความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(2) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 181 โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และ คำนึงถึงความสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(3) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินของรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้ง การตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมือง โดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

(4) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา 234 วรรคสอง

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

(6) ในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด

(7) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

การใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งมี 2 ลักษณะ คือ

1. การใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ เป็นการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับของศาลปกครอง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้คือการใช้อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาด เช่น การวินิจฉัยชี้ขาดในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง การวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การใช้อำนาจในกรณีนี้ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 223 วรรคสอง “อำนาจศาลปกครองตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมถึงการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการใช้อำนาจโดยตรงตามรัฐธรรมนูญขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น”

2. การใช้อำนาจในทางปกครอง ที่ไม่ใช่กรณีการใช้อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่เป็นการใช้อำนาจทั่วไป เป็นการใช้อำนาจทางปกครองเมื่อมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องไปฟ้องศาลปกครอง เช่น การแต่งตั้งคณะบุคคลในการช่วยเหลือการเลือกตั้ง การแต่งตั้งกรรมการประจำองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การกำหนดวัน กำหนดสถานที่เลือกตั้ง การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งสมาชิก

สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ฯลฯ เป็นต้น หากเห็นว่าการคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ชอบหรือไม่เป็นธรรม ก็สามารถนำคดีไปฟ้องศาลปกครองเพื่อพิจารณาได้

นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจหน้าที่ ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)⁷⁰ ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน 2549 สาระสำคัญ เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง คปค. จึงมีประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มีผลใช้บังคับต่อไปและให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลา หรือกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพื่อให้เหมาะสมแก่การเลือกตั้งที่ค้างดำเนินการหรือจำเป็นต้องดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จ

ฉบับที่ 26 ลงวันที่ 29 กันยายน 2549 สาระสำคัญ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 คปค. จึงมีประกาศว่าการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมิให้กระทบกระเทือนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกและให้ถือว่าคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามประกาศ คปค. ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน 2549 ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งตามประกาศดังกล่าวและมีอำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 และกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ฉบับที่ 32 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 สาระสำคัญ เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ยังสามารถตรวจสอบการกระทำที่ไม่สุจริตของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งได้ คปค. จึงให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องประกาศผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในเวลาไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันเลือกตั้ง หลังการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งหรือผู้ใดกระทำการใดๆ โดยไม่สุจริต หรือกระทำ

⁷⁰ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.(2551). เล่มเดิม. หน้า 2-3.

ความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อให้ตนเองได้รับการเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม หรือมีการฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้นมีกำหนด 1 ปี และดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่เว้นแต่การกระทำนั้นมิได้เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง

3. อำนาจในการวินิจฉัยสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 ได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจในการวินิจฉัยสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยสรุปดังนี้ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้น จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใดหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ มิให้บุคคลดังกล่าวเข้าในจำนวนรวมของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และ วรรคสาม มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลตามวรรคสองให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด⁷¹

3.2.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

นอกจากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 236 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ได้กำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ไว้ 9 ประการแล้ว ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ได้มีการบัญญัติขยายกรอบอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

⁷¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 239.

1. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการออกคำสั่งแต่งตั้ง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ 17 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(2) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็น หรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(3) วางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

(4) วางระเบียบเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามมาตรา 25

(5) วางระเบียบเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามมิให้ปฏิบัติของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการตอบข้อหารือของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ โดยต้องตอบข้อหารือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับข้อหารือ และจะปฏิเสธไม่ตอบข้อหารือเพราะเหตุที่เรื่องนั้นยังไม่เกิดขึ้นมิได้

(6) วางระเบียบหรือให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน

(ข) ให้ความเห็นชอบในการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณสำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

(ก) วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของรัฐ หรือบุคลากรของรัฐ เพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง หรือให้ความเห็นชอบในการดำเนินการดังกล่าว

ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ รวมทั้งคำนึงถึงความสุจริตและเที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

(7) กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของ พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมือง โดยเปิดเผยและการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(8) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่ง สมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภา ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(9) ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการ เลือกตั้งแบบสัดส่วน และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีบัญชี รายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(10) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่ เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือ กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(11) ส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ในกรณีที คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคน ใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงหรือส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญในกรณี que เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของ รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง

(12) สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งหรือสั่ง ให้มีการนับคะแนนใหม่เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติใน

หน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปได้โดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(13) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และผลการออกเสียงประชามติ

(14) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้งตามมาตรา 25

ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(15) วางระเบียบเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียงประชามติ

(16) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

(17) ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอื่น หรือกฎหมายอื่น บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง⁷²

นอกจากนี้ ในมาตรา 14 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะอนุกรรมการบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายได้

หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง ค่าตอบแทน และการสงเคราะห์อื่น รวมทั้งวิธีปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

2. อำนาจในการฟ้องคดี

⁷² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550, มาตรา

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการแจ้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการสืบสวน หรือแจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนและให้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลทั้งในทางแพ่งทางอาญา หรือทางปกครอง ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้ถือว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นและให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินคดีในศาล คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง เลขานุการพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง พนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดำเนินการแทนได้ และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ อำนาจความสะดวกและเร่งรัดให้การดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว⁷³

3. อำนาจในการสืบสวนและวินิจฉัยข้อเท็จจริง

กรณีที่มีเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสืบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการโดยพลัน

ในการสืบสวน สอบสวนตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องให้โอกาสผู้ร้องผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ทราบเหตุแห่งการร้อง การคัดค้าน หรือการกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน รวมทั้งต้องให้โอกาสมาให้อัยการต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือผู้ถูกกล่าวหา ไม่มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงหลักฐาน

⁷³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550, มาตรา

หรือไม่มาให้ถ้อยคำ ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้นั้น สละสิทธิในการชี้แจง แสดงหลักฐาน หรือให้ถ้อยคำ และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการต่อไปได้

กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคน ที่ลงมติวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดต้องลงลายมือชื่อใน หนังสือลงมติในเรื่องนั้น และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดซึ่งต้องทำเป็น หนังสือระบุข้อเท็จจริงและเหตุผล พร้อมทั้งลงลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งทุกคน ที่ พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งผู้ใดลงมติวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใดแล้ว แต่ยังมีได้ลง ลายมือชื่อในคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องนั้น เนื่องจากพ้นจากตำแหน่งหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจลง ลายมือชื่อได้ ให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งบันทึกเหตุอันไว้ในคำวินิจฉัยชี้ขาดแทนการลง ลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งผู้นั้น แต่ถ้าเป็นกรณีที่ประธาน กรรมการการเลือกตั้งและ กรรมการการเลือกตั้งอีกจำนวนหนึ่งไม่อาจลงลายมือชื่อได้ ให้กรรมการการเลือกตั้งเท่าที่เหลืออยู่ เป็น ผู้บันทึกเหตุ และถ้าเป็นกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งทั้งคณะไม่อาจลงลายมือชื่อได้ ให้ เลขาธิการเป็นผู้บันทึกเหตุอัน

วิธีการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด ตลอดจนการยื่นคำร้องต่อศาลให้เป็นไปตาม ระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด⁷⁴

3.2.3 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545ให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแบ่งออกได้ดังนี้

1. อำนาจในการออกประกาศ ข้อกำหนด หรือคำสั่ง

มาตรา 5 ได้บัญญัติให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจในการออกประกาศ ข้อกำหนด หรือคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อ ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

2. การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การตั้งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วน นี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคหนึ่ง

⁷⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550, มาตรา 24.

ประกอบพรรคท้ายและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 96 ประกอบประกาศคณะปฏิรูปการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 32 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 สรุป คือ

หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่ามีกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งที่เกิดขึ้นก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่งภายใน 60 วันจนถึงวันเลือกตั้ง และก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะทำการประกาศผลการเลือกตั้ง ซึ่งต้องประกาศผลการเลือกตั้งภายใน 30 วันนับแต่วันเลือกตั้งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 32 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

2) หลังประกาศผลการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในส่วนนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคสอง ประกอบพรรคท้ายและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 97 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากภายหลังมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือมีการฝ่าฝืนมาตรา 57 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นมีกำหนดเวลาหนึ่งปี หรือมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่แต่ต้องสั่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง วันแต่ความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมดังกล่าว หรือการฝ่าฝืนมาตรา 57 มิได้เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งหรือมิได้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้นั้นได้รับเลือกตั้ง”

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ภายหลังที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ต่อมา มีหลักฐานปรากฏอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครใดได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งก็สามารถสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งตามคำวินิจฉัยทันทีเลยไม่ได้ จะต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ เพื่อให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่ง ทั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสั่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง จะไม่เหมือนกับกรณีแรกที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้เลยทันที

3) ความผิดตามมาตรา 57 แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ได้แก่

1. จัดทำ ให้ เสนอ ให้ สัญญาว่าจะ ให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะ ให้ ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้

2. ให้ เสนอ ให้ หรือสัญญาว่าจะ ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

3. ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ

4. เลี้ยงหรือรับจะเลี้ยงผู้ใด

5. หลอกลวง บังคับขู่เข็ญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใสร้าย หรือองูใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด

3. การชดใช้ค่าเสียหายอันเป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่'

ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามมาตรา 56 หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดตามมาตรา 96 (ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถกำหนดค่าเสียหายในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้เลย) หรือตามมาตรา 97 (หลังประกาศผลการเลือกตั้งซึ่งจะต้องให้ศาลอุทธรณ์เป็นคนสั่ง และหากศาลอุทธรณ์มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่แล้วคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะเป็นผู้กำหนดค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้ ซึ่งจะต้องกำหนดภายหลังที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้วเท่านั้น) เพื่อให้ผู้ซึ่งกระทำการฝ่าฝืนมาตรา 57 หรือผู้ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายตามจำนวนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินค่าใช้จ่ายในการให้มีการเลือกตั้งใหม่'

ค่าเสียหายที่ได้รับชดใช้ตามวรรคหนึ่ง ให้ตกเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการเลือกตั้งใหม่นั้น

3.2.4 ระเบียบหรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการออกประกาศปลະระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นหลายระเบียบซึ่งในที่นี้ขอศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับระเบียบที่จะทำการศึกษาดังนี้

1. ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งไว้ ดังนี้

1. การยื่นคำร้อง⁷⁵

1.1 คำร้อง

คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพ และมีรายการดังนี้

1.1.1 วัน เดือน ปี ที่จัดทำคำร้อง

1.1.2 ชื่อ ที่อยู่ และ สถานะของผู้ร้อง หากมีหลายคน อาจจัดทำเป็นบัญชีแนบท้ายคำร้องก็ได้

1.1.3 ชื่อผู้ถูกร้อง พร้อมที่อยู่และ สถานะของผู้ถูกร้อง (ถ้ามี) หากมีหลายคนอาจจัดทำเป็นบัญชีแนบท้ายคำร้องก็ได้

1.1.4 ระบุข้อเท็จจริงของแต่ละข้อกล่าวหาและพฤติการณ์ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่ที่เกิดการกระทำ รวมทั้งบุคคลและหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.1.5 ลงลายมือชื่อผู้ร้อง

สำหรับคำร้องเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยเลือกตั้ง หรือสถานที่นับคะแนนเลือกตั้ง ให้ยื่นพร้อมหลักฐานการทักท้วงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้น ซึ่งหลักฐานการทักท้วงต้องเป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด⁷⁶

1.2 ระยะเวลายื่นคำร้อง

1.2.1 คำร้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งอาจยื่นได้ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

1.2.2 คำร้องเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งให้ยื่นได้ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

⁷⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554.

⁷⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 9.

1.2.3 คำร้องกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ให้
ขึ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลนับคะแนนใหม่⁷⁷

1.3 ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง
คือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในเขตเลือกตั้ง
นั้น กรณีหลังประกาศผลการเลือกตั้ง คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน ผู้สมัครรับ
เลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอในเขต
เลือกตั้งนั้น⁷⁸

1.4 วิธีการยื่นคำร้อง

ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องด้วยตนเองที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่
เหตุแห่งการร้องได้เกิด หรืออ้างว่า หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในจังหวัดนั้น เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็น
อาจยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้⁷⁹

2. การพิจารณารับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน

เมื่อมีการยื่นคำร้องให้พนักงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัดหรือเลขาธิการ ตรวจสอบคำร้องที่ผู้ร้องได้ยื่นไว้ เพื่อเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำ
จังหวัดหรือเลขาธิการพิจารณาว่า ควรสั่งรับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านในเรื่องใดบ้าง หากคำร้องมี
สาระสำคัญไม่ครบถ้วนให้แจ้งผู้ร้องแก้ไข หรือหากมีข้อเท็จจริงไม่เพียงพอให้พนักงานบันทึก
ถ้อยคำผู้ร้องโดยระบุข้อเท็จจริงแต่ละข้อกล่าวหาให้เพียงพอตามที่เห็นสมควร ซึ่งการบันทึกถ้อยคำ
ต้องมีใช้การสอบสวนพยานก่อนสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน เมื่อแจ้งผู้ร้องแล้วผู้ร้องไม่ดำเนินการ
หรือไม่ยอมให้บันทึกถ้อยคำให้ถือว่าผู้ร้อง สละสิทธิที่จะแก้ไขคำร้องนั้น

หากเป็นกรณีคำร้องไม่สมบูรณ์ ไม่มีสิทธิคัดค้าน ไม่ยื่นภายในกำหนดเวลา ไม่ยื่นคำ
ร้องด้วยตนเอง ณ สถานที่เหตุการณ์ร้องได้เกิด อ้าง หรือเชื่อได้ว่าเกิดได้เกิดขึ้น ไม่เป็นความผิดตาม
กฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือเป็นคำร้องที่มีประเด็น หรือเป็นเรื่องที่

⁷⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินัยจรรยาบรรณ พ.ศ.
2554 ข้อ 10.

⁷⁸ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินัยจรรยาบรรณ พ.ศ.
2554 ข้อ 11(4).

⁷⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินัยจรรยาบรรณ พ.ศ.
2554 ข้อ 12.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือที่ศาล ได้มีคำพิพากษา หรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว มิให้รับไว้เป็นเรื่องคัดค้าน⁸⁰

เมื่อตรวจคำร้องดังกล่าวแล้ว ให้เสนอผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือ เลขาธิการ แล้วแต่กรณี พิจารณาสั่งรับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านทันที กรณีคำร้องคัดค้านที่ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว ให้ส่งเรื่องคัดค้าน นั้นให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยพลัน และให้ผู้อำนวยการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบรวมทั้งรายงาน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบสำหรับคำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับ เป็นเรื่องคัดค้าน ให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา หากคณะกรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านให้ส่งเรื่องคัดค้านนั้นให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดเพื่อให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยพลัน

ส่วนคำร้องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการสั่งไม่รับเป็นเรื่อง คัดค้าน ให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้รับคำร้องคัดค้าน แล้ว หากเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการให้สั่ง เห็นชอบไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้แจ้งให้ผู้ร้องทราบ หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรรับ เป็นเรื่องคัดค้านไว้ดำเนินการ ให้สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน และให้เลขาธิการจัดให้มีการสืบสวน สอบสวน หรือส่งเรื่องให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจัดให้มีการสืบสวนสอบสวน โดยพลัน

3. การพิจารณากรณีความปรากฏหรือปรากฏหลักฐาน

ในกรณีที่ความปรากฏหรือปรากฏหลักฐานต่อกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีเหตุอัน สมควรว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ การเลือกตั้ง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้กรรมการการเลือกตั้ง เสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่งให้ มีการสืบสวนสอบสวน หากมีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวน ต่อไป

4. การรวม การแยก และการถอนเรื่องคัดค้าน

4.1 การรวมเรื่องคัดค้าน

⁸⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 16.

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขานุการ หรือคณะกรรมการวินิจฉัย แล้วแต่กรณี อาจสั่งให้รวมเรื่องคัดค้าน หรือสำนวนการสืบสวนสอบสวนในกรณี ดังนี้

1. ผู้ร้องและผู้ถูกร้องเป็นรายเดียวกัน
2. ผู้ร้องและผู้ถูกร้องหลายรายซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
3. เรื่องคัดค้านที่มีผู้ร้องต่างหลายรายกัน แต่ผู้ถูกร้องเป็นรายเดียวกัน
4. เรื่องคัดค้านที่มีมูลกรณีเดียวกันหรือเกี่ยวพันกัน⁸¹

4.2 การแยกเรื่องคัดค้าน

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขานุการ เห็นเป็นการสมควรหรือได้รับรายงานจากคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนว่า การสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านใดมีความยุ่งยาก หรืออาจจะเกิดความล่าช้า อาจสั่งให้แยกเรื่องคัดค้าน หรือแยกประเด็นของเรื่องคัดค้านนั้น ไปทำการสืบสวนสอบสวนต่างหากหรือแยกไปรวมกับประเด็นของเรื่องคัดค้านอื่นก็ได้⁸²

4.3 การถอนเรื่องคัดค้าน

ผู้ร้องอาจถอนเรื่องคัดค้านที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ก่อน คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ถอนก็ได้ และให้เลขานุการแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบ⁸³

5. การสืบสวนสอบสวน

การสืบสวนสอบสวนให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านที่ได้ส่งรับเป็นเรื่องคัดค้านโดยเร็ว และต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังนี้

5.1 การสอบสวนเรื่องคัดค้าน

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รับเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งแล้ว ให้ทำการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านที่ได้รับไว้ดำเนินการโดยเร็ว แล้วสรุปสำนวนให้แล้วเสร็จภายใน

⁸¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 19.

⁸² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 20.

⁸³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 21.

ยี่สิบวันนับแต่วันที่ได้สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านนั้นไว้ดำเนินการ หากไม่แล้วเสร็จ ให้รายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นต่อประธาน กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย หรือเลขาธิการหรือผู้ที่เลขาธิการมอบหมายแล้วแต่กรณี เพื่อขออนุ มติขยายระยะเวลาทำการสืบสวน สอบสวนออกไปอีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละ ไม่เกินสิบห้าวัน โดยให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวน สอบสวนไม่น้อยกว่าสามวันทำการ

ในกรณีที่การดำเนินการสืบสวน สอบสวนดังกล่าวไม่แล้วเสร็จ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการรายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นเพื่อขออนุ มติขยายระยะเวลาทำการสืบสวน สอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย โดยให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวน สอบสวนไม่น้อยกว่าสามวันทำการ⁸⁴

หากกรณีที่ปรากฏหลักฐานจากการสืบสวน สอบสวนว่า มีผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการ การเลือกตั้งร่วมกับผู้ถูกร้อง ให้คณะกรรมการสืบสวน สอบสวนรายงานให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการทราบ แล้วดำเนินการสืบสวน สอบสวน กรณีดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่คณะกรรมการสืบสวน สอบสวนทำการสืบสวน สอบสวนเรื่องคัดค้านใดแล้ว ไม่ปรากฏผู้กระทำการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือเห็นว่ามิพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยชี้ขาดได้แล้ว หรือไม่มีความจำเป็นต้องสืบสวน สอบสวนต่อไป ให้คณะกรรมการสืบสวน สอบสวนสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวน สอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่คณะกรรมการสืบสวน สอบสวนเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่พยานหลักฐาน ในประเด็นสำคัญ จะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้โดยให้บันทึกเหตุผลไว้⁸⁵

เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวน สอบสวนแล้ว ให้มีความเห็น พร้อมเหตุผลทำรายงาน การสืบสวน สอบสวน แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาโดยเร็ว

⁸⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 27.

⁸⁵ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 29.

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนแล้วให้พิจารณาและจัดทำความเห็น โดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบแล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

5.2 การแจ้งข้อกล่าวหา

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนแล้วมีพยานหลักฐานสนับสนุนพอฟังได้ว่า ผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ถูกร้องหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดอันตราย ต่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำความผิด หรือรู้ว่ามีกระทำความผิดดังกล่าวแต่ไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น หรือได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งจะมีผลให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพิกถอนผลการเลือกตั้ง เลือกตั้งใหม่ หรือนับคะแนนใหม่ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกกล่าวหา แล้วจัดให้มีการแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งเหตุแห่งการร้องแก่บุคคลนั้น แล้วแต่กรณี

ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวน ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี มีอำนาจในการแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งเหตุแห่งการร้อง โดยจัดทำบันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาหรือเหตุแห่งการร้อง พร้อมกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้ผู้ถูกกล่าวหา ไปรับทราบข้อกล่าวหาหรือเหตุแห่งการร้อง และให้ถ้อยคำหรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแสดงหลักฐาน ส่งไปยังผู้ถูกกล่าวหา ตามที่อยู่ในหลักฐาน ใบสมัครหรือหลักฐานของทางราชการหรือโดยวิธีอื่น และแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและนำพยานหลักฐาน มาแสดงแก่ผู้ถูกกล่าวหา หรือเหตุแห่งการร้องด้วย⁸⁶

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ถ้อยคำและไม่มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแสดงหลักฐานภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาสละสิทธิในการให้ถ้อยคำ มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงแสดงหลักฐาน ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในสำนวนการสืบสวนสอบสวน แล้วดำเนินการต่อไป⁸⁷

⁸⁶ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 31

⁸⁷ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 32

ในการชี้แจงข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาสามารถนำทนายความ หรือบุคคลที่ตนไว้วางใจ เข้าร่วมรับฟังการชี้แจงได้จำนวนหนึ่งคน กรณีที่ไม่สามารถนำบุคคลดังกล่าวมาเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงไม่อาจนำมาเป็นเหตุขอเลื่อนการชี้แจงได้ และห้ามมิให้บุคคลดังกล่าว ชักถาม แนะนำ ผู้ถูกกล่าวหาหรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หากฝ่าฝืนหรือมีพฤติการณ์อันเป็นการขัดขวางหรือมีความประพฤติไม่เหมาะสม ให้ผู้แจ้งข้อกล่าวหาไม่อนุญาตให้บุคคลนั้นเข้าร่วมฟังการชี้แจง และให้บันทึกเหตุดังกล่าวรวมไว้ในสำนวนการสืบสวนสอบสวน

ผู้ถูกกล่าวหาซึ่ง ได้ยื่น คำชี้แจงหรือให้ถ้อยคำแก่ข้อกล่าวหาแล้วมีสิทธิยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือพร้อมพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนในเวลาใดๆ ก่อนเสนอรายงานการสืบสวนสอบสวนต่อผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการแล้วแต่กรณี⁸⁸

5.3 การสอบปากคำ

ในการสอบสวน ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้ภาษาอื่น ให้ใช้ล่ามแปล กรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจัดหาล่ามให้ กรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้ ให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจัดหาล่ามภาษามือ หรือจัดให้ถามตอบหรือสื่อความหมาย โดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร และในกรณีที่ใช้ล่าม ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนตามลัทธิศาสนาของล่ามว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริต จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปลและให้ล่ามลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำหรือคำแปลนั้น

ในการสอบปากคำให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนจัดให้มีการบันทึกถ้อยคำ โดยให้ผู้ให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ และคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือให้สัญญาใดๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใด

โดยก่อนการบันทึกถ้อยคำ ให้แจ้งผู้ให้ถ้อยคำทราบด้วยว่าถ้อยคำที่ให้บันทึกนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ หากผู้ให้ถ้อยคำเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจว่า ผู้สมัครผู้ใดกระทำการ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจมีความผิดและต้องได้รับโทษทางอาญา เมื่อบันทึกถ้อยคำเสร็จแล้ว จะอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำ หรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่าน

⁸⁸ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.

เองก็ได้ให้ผู้ที่ให้ถ้อยคำผู้บันทึกถ้อยคำ และ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า

ในการบันทึกถ้อยคำ ให้เขียนด้วยน้ำหมึกหรือพิมพ์ดีด หรือพิมพ์ ถ้ามีผิดพลาดที่ใด ห้ามมิให้ถูกลบหรือบันทึกข้อความทับ แต่ให้ใช้วิธีขีดฆ่าถ้อยคำที่ไม่ต้องการใช้ แล้วเขียนหรือพิมพ์ขึ้นใหม่ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อกำกับไว้ โดยให้กรรมการสืบสวนสอบสวนและผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่ง

และ ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือไว้และในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่ยอมลงลายมือชื่อหรือไม่อาจลงลายมือชื่อได้ ให้บันทึกเหตุดังกล่าวไว้ในบันทึกถ้อยคำนั้น⁸⁹

5.4 การรายงานการสืบสวนสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานการสืบสวนสอบสวน โดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี

เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนแล้วให้มีความเห็นพร้อมเหตุผลทำรายงานการสืบสวนสอบสวน แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อพิจารณาโดยเร็ว

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้พิจารณาและจัดทำความเห็น โดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว

ในกรณีที่มิเหตุอันสมควร ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อาจสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ก็ได้

เมื่อเลขาธิการได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เลขาธิการอาจทำการ หรือสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนหรือแจ้งข้อกล่าวหา หรือให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหา ก็ได้ แล้วให้เลขาธิการจัดทำ

⁸⁹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.

ความเห็น พร้อมเหตุผลเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดไม่ น้อยกว่าหกสิบวัน ก่อนครบหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง

ในกรณี ที่มีเหตุอัน สมควร หรือมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้เสนอสำนวนการสืบสวน สอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัย ได้โดยตรง⁹⁰

6. การพิจารณาและการวินิจฉัย

6.1 การพิจารณาของคณะอนุกรรมการวินิจฉัย

ในกรณีที่มีการแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการวินิจฉัย ให้เลขาธิการเสนอสำนวนการสืบสวน สอบสวนพร้อมความเห็นต่อคณะอนุกรรมการดังกล่าว เพื่อพิจารณาและวินิจฉัยก่อนที่จะเสนอให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งเป็นอย่างอื่น⁹¹

เมื่อคณะอนุกรรมการวินิจฉัยได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนแล้วให้พิจารณา วินิจฉัยด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม และในการพิจารณาของคณะอนุกรรมการวินิจฉัย อาจทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกร้องก็ได้⁹²

เมื่อคณะอนุกรรมการวินิจฉัยพิจารณาเสร็จแล้ว ให้จัดทำความเห็นแล้วเสนอให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาโดยเร็ว โดยความเห็นของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยจะต้องระบุ ข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ ในกรณีที่อนุกรรมการวินิจฉัยคนใดมีความเห็นแย้ง ให้ทำความเข้าใจ แย้งไว้และต้องลงลายมือชื่อของอนุกรรมการวินิจฉัยที่พิจารณาทุกคน⁹³

6.2 การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

⁹⁰ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 40

⁹¹ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 62

⁹² ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 63

⁹³ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 64

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับความเห็นของคณะกรรมการวินิจฉัย เลขาธิการ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นโดยเร็ว ⁹⁴

ในการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีกรรมการการเลือกตั้งมาประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งเท่าที่มีอยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามคน จึงจะเป็น องค์ประชุม ในกรณีที่กรรมการการเลือกตั้งคนใดไม่อาจมาประชุมได้ ให้จัดแจ้งเหตุนั้นไว้ใน รายงานการประชุม

การลงมติในการการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก เว้นแต่การลงมติวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งก่อน ประกาศผลการ เลือกตั้ง ให้ใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมโดย ประธาน ในที่ประชุมและกรรมการการเลือกตั้งที่มาประชุมต้องลงคะแนนเสียงเพื่อมีมติ และให้ กรรมการการเลือกตั้งคนหนึ่งมีหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ในกรณีที่ใช้คะแนนเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

7. การยื่นคำร้องต่อศาล

เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งในเขต เลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด กระทำการใดๆ โดยไม่สุจริตเพื่อที่จะให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต หรือเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือมิชอบด้วยกฎหมาย โดยผลของการที่บุคคลใดได้กระทำอันเป็นการ ผ่าฝืน พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ระเบียบ หรือ ประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อ พิจารณาและวินิจฉัย ⁹⁵

2. ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่องวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียง เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2551

ได้กำหนดวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความ ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร

⁹⁴ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ข้อ 65

⁹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239

ท้องถิ่นให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 236(1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 5 มาตรา 10(2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 และมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ประกอบมติคณะกรรมการการเลือกตั้ง ครั้งที่ 24/2551 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 โดยได้กำหนดรายละเอียดดังนี้

ข้อ 5 ของประกาศดังกล่าว กำหนดว่า “ในการหาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครอาจดำเนินการได้ด้วยวิธีการดังนี้

(1) แจกเอกสาร หรือเทปหรือวัสดุโทรทัศน์เกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งในเขตชุมชน สถานที่ต่างๆหรืองานพิธีการต่างๆโดยเอกสาร หรือเทปหรือวัสดุโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งสามารถมีชื่อ รูปถ่าย หมายเลขประจำตัวของผู้สมัคร หรือข้อมูลประวัติเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับผู้สมัคร

(2) ใช้พาหนะในการหาเสียงเลือกตั้ง หรือจัดสถานที่หรือเวทีเพื่อโฆษณาหาเสียงหรือทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งในสถานที่ของรัฐ โดยได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐนั้น

(3) ใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง

(4) จัดทำประกาศหรือป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง โดยมีชื่อ รูปถ่าย หมายเลขประจำตัวผู้สมัคร หรือข้อมูลประวัติเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับผู้สมัคร โดยประกาศควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 30 เซนติเมตร ความยาวไม่เกิน 42 เซนติเมตร หรือป้ายควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 130 เซนติเมตร ความยาวไม่เกิน 245 เซนติเมตร และให้ระบุชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ของผู้ว่าจ้าง ผู้ผลิต จำนวนและวันเดือนปีที่ผลิตไว้ด้วย ทั้งนี้ การกำหนดจำนวนของประกาศหรือป้ายดังกล่าวให้เป็นไปตามความเหมาะสมในพื้นที่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

(5) จัดหาเสื้อผ้า สิ่งของ เลี้ยงอาหารหรือเครื่องดื่ม สำหรับบุคคลผู้ช่วยในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยต้องแจ้งรายชื่อและจำนวนบุคคลผู้ช่วยในการหาเสียงให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบก่อนวันดำเนินการไม่น้อยกว่า 5 วัน เพื่อพิจารณาตามความเหมาะสมและคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของผู้สมัครทุกคน

(6) เสนอชื่อบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนด เช่นตำแหน่งรองนายก เลขานุการ เป็นต้น โดยให้เสนอได้ไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้และต้องมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่และให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยส่งเอกสารหลักฐานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ

(7) โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการใช้ เช่าหรือจ้างรายการวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง เคเบิลทีวี หรือสปีดโฆษณา

(8) โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผ่านทางเว็บไซต์ จดหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(9) จัดทำเอกสารที่มีการกาบาทในช่องลงคะแนนเลือกตั้งให้กับตนเองหรือผู้สมัครอื่นที่หาเสียงเลือกตั้งร่วมกัน เพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับตนเองหรือผู้สมัครอื่นที่หาเสียงเลือกตั้งร่วมกัน เพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับตนเองหรือผู้สมัครอื่นได้ แต่การจัดทำเอกสารดังกล่าวต้องไม่มีขนาด ลักษณะ หรือสีที่คล้ายกับบัตรเลือกตั้ง

(10) การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งเกี่ยวกับนโยบายจะต้องเป็นนโยบายที่มีความเป็นไปได้จริง โดยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่และเงินงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อ 6. กำหนดว่า “ในการหาเสียงเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครกระทำการหรืออาศัยผู้ใดกระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

(1) จัดทำ ให้ เสนอ ให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด เช่นงานวันเกิด งานบวช งาน โคนจุก งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานบุญ งานเทศกาล งานขึ้นปีใหม่หรืองานศพ เป็นต้น

(2) ให้ เสนอ ให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด มัสยิด สุเหร่า ศาลเจ้า

(3) โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ รวมทั้งการแสดงและการละเล่นอื่นๆ

(4) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(5) หลอกลวง บังคับ ชูเกียรติ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใ้ร้ายด้วยความเท็จ หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด เช่น การปราศรัยด้วยข้อมูลไม่เป็นจริง เป็นต้น

ข้อ 7. ในการหาเสียงเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครกระทำการหรืออาศัยผู้ใดกระทำการแจกจ่ายเอกสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการวางหรือโปรยในที่สาธารณะ

3. ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)⁹⁶

ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน 2549 สาระสำคัญ เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง คปค. จึงมีประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 มีผลใช้บังคับต่อไปและให้ กกต. มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้มีอำนาจหน้าที่ออกประกาศให้ยื่น หรือขยายระยะเวลาหรือกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพื่อให้เหมาะสมแก่การเลือกตั้งที่ค้างดำเนินการหรือจำเป็นต้องดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จ

ฉบับที่ 26 ลงวันที่ 29 กันยายน 2549 สาระสำคัญ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กกต. ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 คปค. จึงมีประกาศว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมิให้กระทบกระเทือนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 ยังคงใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกและให้ถือว่า กกต. ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามประกาศ คปค. ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2549 ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งตามประกาศดังกล่าวและมีอำนาจหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541 และกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของ กกต.

ฉบับที่ 32 ลงวันที่ 30 กันยายน 2549 สาระสำคัญ เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ยังสามารถตรวจสอบการกระทำที่ไม่สุจริตของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งได้ คปค. จึงให้ กกต. ต้องประกาศผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในเวลาไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันเลือกตั้ง หลังการประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้ได้รับการเลือกตั้งหรือผู้ใดกระทำการใดๆ โดยไม่สุจริต หรือกระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อให้ตนเองได้รับการเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือมีการฝ่า

⁹⁶ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2551). เล่มเดิม. หน้า 2-3.

ฝืน กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ กกต. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้น มีกำหนด 1 ปี และ
ดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ เว้นแต่การกระทำนั้นมิได้เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง

3.3 ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550
ดังกล่าวกำหนดให้ศาลใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง ส่วนวิธีพิจารณาใด
ซึ่งระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกามีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งของศาล
อุทธรณ์ตามระเบียบนี้ มีขั้นตอนโดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. นิยามศัพท์

ศาล หมายความว่า ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้พิพากษาในศาลอุทธรณ์
หรือศาลอุทธรณ์ภาคซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค หรือผู้
พิพากษาอาวุโสในศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค

ผู้ร้อง หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ผู้คัดค้าน หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาที่เข้ามาในคดี

การไต่สวน หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา การสืบ
พยานหลักฐาน หรือกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและ
พยานหลักฐาน⁹⁷

2. การยื่นคำร้อง

คดีเลือกตั้งจะเริ่มต้นด้วยการยื่นคำร้อง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้จัดทำคำ
ร้องตามแบบพิมพ์ของศาลอุทธรณ์ (แบบ 7 ก และ 40 ก) ซึ่งคำร้องต้องทำเป็นหนังสือและใช้
ถ้อยคำสุภาพ จะร้องด้วยวาจาไม่ได้และคำร้องจะต้องมีรายการตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา
ว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 6 ดังต่อไปนี้

⁹⁷ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและ
การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550. ข้อ 3

1. ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องผู้ร้อง หมายความว่า บุคคลผู้ซึ่งยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณา วินิจฉัย โดยในคำร้องต้องระบุได้ว่าผู้ร้องว่าเป็นใคร มีที่อยู่ของผู้ร้อง ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วใน แบบฟอร์มคำร้องก็จะมีการระบุข้อความให้กรอกรายละเอียดว่า ผู้ร้องคือใคร อยู่ที่ไหนอยู่แล้ว ในกรณีนี้จึงไม่ค่อยมีความผิดพลาดหรือขาดหายไป ในคำร้อง ชื่อผู้ร้อง คือ คณะกรรมการ การเลือกตั้ง โดยประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้รับมอบอำนาจ และประธานกรรมการ การเลือกตั้ง ได้มอบอำนาจวงให้ผู้อำนวยการสำนักวินิจฉัยและคดี ผู้อำนวยการฝ่ายและนิติกร เป็นผู้ยื่นคำร้องและดำเนิน กระบวนพิจารณาคดีเลือกตั้งในศาล ตามคำสั่งคณะกรรมการการ เลือกตั้ง ที่ 120/2551 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2551 เรื่อง มอบอำนาจให้ทำการแทนคณะกรรมการการ เลือกตั้ง และคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 275/2551 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2551 เรื่อง มอบ อำนาจให้ทำการแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2. ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ ข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้ง เหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และมาตราของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

2.1. เรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ

กรณีนี้เป็นการระบุถึงต้นสายปลายเหตุของเรื่องที่ทำให้ต้องใช้สิทธิ เช่น การเลือกตั้งไม่ บริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

2.2. ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง

กรณีนี้เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง โดยระบุเหตุผลสนับสนุนอย่างชัดแจ้ง ในข้อเท็จจริงต่างๆ ที่อ้าง เป็นการขยายรายละเอียดให้เห็นถึงเหตุผลความเป็นมาต่างๆ สนับสนุนหรือขยายความในข้อ ก. นั้นเอง

2.3. ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง

กรณีนี้เป็นการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นการ กล่าวอ้างว่า เหตุดังกล่าวข้อเท็จจริงดังกล่าวต้องตามกฎหมายใด

3. คำขอที่ระบุความประสงค์ที่จะให้ศาลดำเนินการอย่างไร พร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุน โดยชัดแจ้ง ซึ่งคำขอท้ายคำร้องควรใช้ถ้อยคำตามตัวบท

กรณีนี้ก็คือคำขอท้ายฟ้องนั่นเองว่าผู้ร้องประสงค์จะให้ศาลทำอะไร หรือดำเนินการ ใดๆ เช่น ขอให้เพิกถอนสิทธิการเลือกตั้ง ขอให้มีการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ขอให้ความเป็น สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว หรือ ขอให้ยุบพรรคการเมือง เป็นต้น

4. ลายมือชื่อผู้ร้อง ⁹⁸

หากคำร้องที่มีได้ปฏิบัติตามรายการดังกล่าวข้างต้น ศาลอาจมีคำสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในเวลาที่ศาลกำหนด และหากผู้ยื่นคำร้องมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลภายในเวลาที่กำหนด ศาลก็จะมีคำสั่งไม่รับคำร้องนั้น

การยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลผู้ร้องต้องยื่น พร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบ โดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันเท่ากับจำนวนผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องและอีกจำนวนห้าชุดต่อศาล ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ข้อ 6 วรรคสาม และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 6 วรรคสาม เช่น กรณีผู้ถูกกล่าวหา มีจำนวน ๗ คน ผู้ร้องจะต้องนำคำร้องพร้อมสรรพเอกสารประกอบคำร้องยื่นต่อศาล ต้นฉบับ 1 ชุด และสำเนา 5 ชุด รวมทั้งสำเนาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาอีก จำนวน 7 ชุด รวมทั้งหมด 13 ชุด เป็นต้น โดยผู้ร้องไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้ง ตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ข้อ 25 โดยให้ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมค่าแถลงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยานและวิธีการได้มาซึ่งพยานไปพร้อมกับคำร้องด้วย ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 11 วรรคสอง

3. การตรวจและการส่งคำร้อง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นผู้ยื่นคำร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาล โดยในทางปฏิบัติ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบอำนาจให้พนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ยื่นคำร้องและดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งในศาล ซึ่งจะต้องนำคำร้องไปยื่นต่อเจ้าหน้าที่ธุรการของศาลและศาลจะตรวจและมีคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้องภายใน 3 วัน นับแต่วันรับคำร้องซึ่งหมายถึงวันที่ศาลรับคำร้องในทางธุรการ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้พิจารณาวินิจฉัย ศาลจะดำเนินการส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกกล่าวหา หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหา

⁹⁸ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550. ข้อ 6.

มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด และศาลจะเป็นผู้แจ้งประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภา กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือแจ้งประธานสภาท้องถิ่น กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือแจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้นว่า ศาลได้รับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว มีผลทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ที่คณะกรรมการเลือกตั้งเห็นควรให้มีเลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลจะมีคำสั่งยกคำร้อง”

4. การยื่นคำคัดค้าน

การยื่นคำคัดค้านต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ผู้ถูกกล่าวหาที่ยื่นคำคัดค้านเข้ามาในคดีก็จะกลายเป็นผู้คัดค้าน ซึ่งผู้คัดค้านต้องยื่นคำคัดค้านภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันรับสำเนาคำร้องจากศาลฎีกา หรือศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงภาค 9 โดยเนื้อหาของคำคัดค้านจะเป็นการคัดค้านข้อกล่าวหาที่ผู้ร้องกล่าวหาว่าผู้คัดค้านกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 หรือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 พร้อมทั้งเหตุผลและพยานหลักฐานสนับสนุนว่าผู้คัดค้านมิได้กระทำความผิดตามที่ผู้ถูกกล่าวหา โดยคำคัดค้านมีรายการต่างๆ เช่นเดียวกับคำร้อง แตกต่างกันว่าผู้คัดค้านมีเนื้อหาเป็นการคัดค้านข้อกล่าวหาในคำร้องของคณะกรรมการเลือกตั้ง หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นคำคัดค้านภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันรับสำเนาคำร้องหรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป¹⁰⁰ในการยื่นคำคัดค้านผู้คัดค้านต้องยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมคำแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยานและวิธีการได้มาซึ่งพยานพร้อมกับคำคัดค้าน¹⁰¹

⁹⁹ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 8 และข้อ 9

¹⁰⁰ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 9 วรรคสอง

¹⁰¹ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 11 วรรคสอง

5. การพิจารณาคดี

การพิจารณาคดีเลือกตั้ง เริ่มตั้งแต่การตรวจพยานหลักฐาน การสืบพยานหลักฐาน รวมทั้งกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของศาล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ศาลจะดำเนินการดังนี้

1. การตรวจพยานหลักฐาน

เมื่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ศาลก็จะสั่งเกี่ยวกับเรื่องการส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกร้อง ตลอดจนนัดตรวจพยานหลักฐาน หรือนัดไต่สวนและแจ้งผู้เกี่ยวข้องต่อไป ในการส่งคำร้องในคราวเดียวกัน โดยศาลจะส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องและยื่นคำคัดค้านแล้ว หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นคำคัดค้านภายในเจ็ดวัน นับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ศาลก็จะดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไปโดยเร็ว

โดยในการตรวจพยานหลักฐาน คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ ทั้งนี้ จะต้องเป็นพยานที่คู่ความได้ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมคำแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้างพยานและวิธีการได้มาซึ่งพยานดังกล่าวมาพร้อมกับคำร้องหรือคำคัดค้านแล้ว ตลอดจน คู่ความอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดพิจารณาก็ได้ และศาลจะบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่คู่ความขอให้มีการไต่สวนหรือที่คู่ความไม่ได้แย้งพยานหลักฐานใด ๆ ไว้

การตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดพิจารณาจะเป็นผลดีในแง่ของการแถลงขอมรับกันในบางจุดบางเรื่อง การรับพยานหลักฐานกันทำให้ไม่ต้องไต่สวนหาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นอีก เช่น รับกันว่ามีการจัดการเลือกตั้งจริง มีบัตรลงคะแนนเสียงเกินจำนวนจริง พยานบางคนเป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจริง เป็นต้น ดังนั้น ศาลจึงกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดพิจารณาเสมอ ซึ่งการตรวจพยานหลักฐานนั้นมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้กระบวนการไต่สวนค้นหาคำความจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมจึงต้องมีการเริ่มตรวจสอบตั้งแต่ต้นว่ามีพยานหลักฐานใดบ้างชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงอย่างไร

2. ทำให้คู่ความเกิดความพร้อมในการเสนอพยานหลักฐานมีการถ่วงกรองเฉพาะพยานหลักฐานที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับประเด็นเป็นหลัก

3. เป็นการสนับสนุนให้คู่ความเปิดเผยข้อเท็จจริง เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการที่จะนำสืบเฉพาะส่วนที่ยังไม่รับกัน

4. เพื่อให้พยานหลักฐานยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข สูญหาย หรือถูกทำลายในภายหลัง

5. เพื่อให้การไต่สวนของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและใช้เวลาไม่นานจนเกินควร สามารถทำการไต่สวนได้ตามที่ได้กำหนดนัดหมายได้

6. เพื่อลดปัญหาการเลื่อนคดีโดยไม่จำเป็น

7. ทำให้การรับฟังพยาน การรับฟังข้อเท็จจริงของศาลเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้สามารถทำคำวินิจฉัยได้ด้วยความรวดเร็ว

8. ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วแก่พยาน โดยเฉพาะกรณีที่รับกัน หรือมีการสอบถามข้อเท็จจริงจากพยานเพียงเล็กน้อย ในจุดที่คู่ความยังคิดใจอยู่

อนึ่ง ในการตรวจพยานหลักฐานนั้น ศาลจะมีบทบาทอย่างมากในการทำความเข้าใจและสรุปประเด็นต่าง ๆ ให้คู่ความเข้าใจตรงกัน และพิจารณาว่าจะรับกันได้ประเด็นใด ข้อเท็จจริงใดบ้าง จะสืบพยานมากน้อยแค่ไหน เพียงใด พยานซ้ำซ้อนกันหรือไม่ ฟุ่มเฟือยหรือไม่ ดังนั้น คู่ความจึงต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานปากต่างๆ ให้พร้อม ซึ่งในบางกรณีหากศาลเห็นสมควรนัดตรวจพยานหลักฐานพร้อมกันในวันนัดไต่สวนก็อาจจะเกิดความสะดวกรวดเร็ว สามารถถามพยาน ในจุดที่คู่ความไม่ยอมรับกันได้เลย โดยคู่ความจะไม่มีข้ออ้างว่าจะขอตรวจสอบข้อเท็จจริงจากพยานก่อนแต่อย่างใด

นอกจากนี้แล้ว ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ศาลก็จะต้องตกลงกับคู่ความในเรื่องของการกำหนดแนวทางการสืบพยานหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป เช่น จำนวนพยาน จำนวนนัด ประเด็นที่ต้องสืบ ลำดับของพยาน ประเภทของพยาน พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานทางวิทยาศาสตร์ พยานซึ่งต้องใช้ล่าม พยาน ซึ่งเป็นเด็ก เป็นต้น เพราะอาจจะต้องดำเนินการต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพยานแต่ละประเภทต่อไป¹⁰²

หากมีกรณีที่คู่ความไม่มาศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ศาลก็จะมีคำสั่งในแต่ละกรณี กล่าวคือ

1. กรณีผู้ร้องไม่มาศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ให้ถือว่า ผู้ร้องไม่ประสงค์ให้ศาลมีคำสั่งตามคำร้องแล้ว ให้ศาลสั่งจำหน่ายคดี ซึ่งในกรณีนี้นิติกรที่ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทน

¹⁰² สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2552). *คู่มือคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น*.

คณะกรรมการ การเลือกตั้ง ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพราะหากล้มวันนัดและไม่ได้ไปศาล ศาลอาจจำหน่ายคดี จะมีผลทำให้คดีเสียหาย

2. กรณีผู้คัดค้านไม่มาศาล ให้ศาลพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว

2. การบันทึกคำพยานและการทำคำคัดค้านบันทึกคำพยาน

การบันทึกคำพยานที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยปกติจะเกิดขึ้นภายหลังจากนัดตรวจพยานหลักฐาน เมื่อศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลใดที่ต้องมาเบิกความเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขอ กำหนดและศาลอนุญาต โดยให้ส่งต้นฉบับบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลและสำเนาแก่คู่ความฝ่ายอื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วันก่อนวันสืบพยาน หรือทำบันทึกคำพยานส่งศาลภายใน 7 วัน นับตั้งแต่ทราบคำสั่งที่ศาลอนุญาตให้เสนอบันทึกคำพยาน โดยพยานไม่ต้องมาศาล ซึ่งบันทึกคำพยานบุคคลอย่างน้อยจะต้องมีรายการตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ข้อ 13 และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550 ข้อ 13 ดังต่อไปนี้

1. ชื่อศาล และเลขคดี
2. วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำการบันทึกคำพยาน
3. ชื่อและชื่อสกุลของคู่ความ
4. ชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความเกี่ยวข้องกับคู่ความของผู้ให้ถ้อยคำ
5. รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงและหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ
6. ลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ

และในวันนัดสืบพยานให้พยานผู้ให้ถ้อยคำเบิกความตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ หากกรณีพยานผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาลหรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกคำพยานผู้นั้นเป็นพยานหลักฐาน ในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้ ¹⁰³

¹⁰³ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 13

นอกจากนี้การทำบันทึกคำพยานให้ศาลล่วงหน้า ซึ่งพยานไม่ต้องมาเบิกความ ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลเสนอบันทึกคำพยาน หรือความเห็นต่อศาล ตามประเด็นแพนการมาเบิกความ โดยพยานไม่ต้องมาศาลภายใน 7 วัน นับแต่วันทราบคำสั่งศาล ซึ่งต่างจากที่กล่าวข้างต้นที่ตัวพยานต้องมาศาล เมื่อศาลได้รับบันทึกคำพยานดังกล่าว ศาลจะส่งสำเนาทันทีคำพยานดังกล่าวให้คู่ความทราบ หรือแจ้งให้มารับสำเนาทันทีคำพยานภายใน ระยะเวลาที่กำหนด หากคู่ความติดใจคัดค้านข้อเท็จจริงในบันทึกคำพยานก็ต้องทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาทันทีคำพยานดังกล่าว ซึ่งบันทึกคำพยานดังกล่าวให้มีรายการเช่นเดียวกัน กับที่กล่าวข้างต้น¹⁰⁴

3. การไต่สวนพยานหรือการสืบพยาน

การพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ คือ ผู้ร้องและผู้คัดค้าน การไต่สวนพยานหรือการสืบพยานนั้น ศาลจะดำเนินการไต่สวนพยานหรือสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอันไม่อาจกล่าวล่วงเสียดี้ ให้ศาลสั่งเลื่อนคดีไปได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกินเจ็ดวัน ถึงจะมีผลทำให้การพิจารณาคดีเลื่อนตั้งเป็นไปด้วยความรวดเร็วสมความมุ่งหมายที่ตั้งไว้และเป็นการสะดวกแก่คู่ความและพยานตลอดจนรักษาประโยชน์ของสังคมส่วนรวมได้ ดังนั้น คู่ความจึงต้องมีความพร้อมและมีเวลาพอเมื่อเป็นผู้ว่าความคดีเลือกตั้ง

การสืบพยาน ในคดีเลือกตั้ง ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควรให้สืบพยานหลักฐานของผู้ร้องก่อน เสร็จแล้วจึงสืบพยานหลักฐานของผู้คัดค้านต่อไป

ในการสืบพยาน ไม่ว่าจะ เป็นพยานที่ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยานในประเด็นต่างๆ ให้ได้ความครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นก็อาจอนุญาตให้ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซักถามได้ โดยในการถามพยานของผู้ร้องหรือผู้คัดค้านจะใช้คำถามนำก็ได้¹⁰⁵

การสืบพยาน ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลใดที่ต้องมาเบิกความเสนอบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาลตามประเด็นที่ศาลกำหนดหรือที่คู่ความฝ่ายที่ร้องขอ กำหนดและศาลอนุญาต โดย

¹⁰⁴ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 14

¹⁰⁵ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 12

ให้ส่งต้นฉบับบันทึกคำพยานหรือความเห็นต่อศาล และสำเนาแก่คู่ความฝ่ายอื่นทราบล่วงหน้าอย่างน้อยสามวันก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น โดยในวันนัดสืบพยานบุคคลนั้น ให้พยานผู้ให้ถ้อยคำเบิกความตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ และในกรณีพยานผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาลหรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของคู่ความ ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกคำพยานผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้¹⁰⁶

บันทึกคำพยานที่ทำไว้ล่วงหน้า เมื่อพยานเบิกความรับรองแล้วให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยาน และถือว่าได้อ่านคำเบิกความดังกล่าวให้พยานฟังแล้ว เมื่อมีการยื่นบันทึกคำพยานต่อศาลแล้วคู่ความไม่อาจขอลอนบันทึกคำพยานนั้นและให้ถือว่าบันทึกคำพยานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีแล้ว

การสืบพยานโดยระบบการประชุมทางวิดีโอ นั้นเป็นการสืบพยาน โดย

1. คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอให้สืบพยานหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้ง โดยระบบการประชุมทางวิดีโอ

2. ผู้ขอต้องเป็นผู้ดำเนินการและผู้เสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

3. การสืบพยานหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยระบบการประชุมทางวิดีโอ มีข้อดีที่มีพยานที่มาเบิกความไม่ต้องเผชิญหน้ากับผู้ร้องและผู้คัดค้าน ทำให้พยานมีความเป็นอิสระในการเบิกความตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามที่พยานได้พบเห็นเรื่องการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยเฉพาะพยานฝ่ายผู้ร้องที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หากต้องเบิกความเป็นพยานต่อหน้าผู้คัดค้าน ก็อาจเบิกความด้วยความเกรงใจ หรือเกรงกลัวอิทธิพลหรือผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเอง และคนใกล้ชิด ทำให้พยานฝ่ายผู้ร้องไม่น่าเชื่อถือเป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้องได้

สำหรับการสืบพยานดังกล่าวนี้ ขณะนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินการสืบพยานผ่านระบบนี้ แต่ประการใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการยอมรับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น ดังนั้น จึงอาจมีการขอสืบพยานโดยผ่านระบบการประชุมทางวิดีโอได้ ซึ่งจะมีการดำเนินการดังกล่าวได้ ก็ต้องเป็นไปด้วยความยินยอมพร้อมใจกันของคู่ความทุกฝ่าย และศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมซึ่งนอกเหนือจากการสืบพยานแล้ว อาจจะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก็ได้ โดยให้ผู้ขอเป็นผู้ดำเนินการจัดและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด และถือว่าการ

¹⁰⁶ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 13

สืบพยานหรือการดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ โดยผ่านระบบการประชุมทางวิดีโอเป็นการกระทำในห้องพิจารณาของศาล¹⁰⁷

5. การทำแถลงการณ์ปิดคดี

เมื่อเสร็จการไต่สวน คู่ความก็มีสิทธิยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดี โดยทำคำแถลงการณ์เป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายใน 5 วัน นับแต่เสร็จสิ้นการพิจารณา มิฉะนั้นถือว่าไม่ตั้งใจแถลงการณ์ปิดคดี¹⁰⁸

โดยก่อนที่จะมีการจัดทำแถลงการณ์ปิดคดีดังกล่าว ผู้ว่าคดีในศาลจะต้องยื่นคำแถลงหรือแถลงด้วยวาจาต่อศาลในวันสืบพยาน เพื่อขอคัดถ่ายสำเนาคำเบิกความของพยานทั้งสองฝ่ายเพื่อมาจัดทำคำแถลงการณ์ปิดคดี ซึ่งในการเขียนคำแถลงการณ์ปิดคดีนั้น เป็นการบรรยายสรุปเรื่องของคดีทั้งหมดว่ามีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่ามีพยานหลักฐานใดสนับสนุนว่าผู้คัดค้านกระทำหรือไม่กระทำผิดอย่างไรบ้าง พยานหลักฐานของฝ่ายผู้ร้องหรือฝ่ายผู้คัดค้านมีความน่าเชื่อถือหรือไม่อย่างไร โดยสรุปข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่าผู้คัดค้านกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งมาตราใดบ้าง และขอให้ศาลวินิจฉัยมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ส่วนใหญ่ฝ่ายผู้ร้องจะแสดงเหตุผลข้อดีของพยานฝ่ายผู้ร้อง และแสดงข้อด้อยของพยานฝ่ายผู้คัดค้าน เพื่อชี้ประเด็นหรือโน้มน้าวให้ศาลเห็นตามความเห็นของฝ่ายตน ส่วนคำแถลงการณ์ปิดคดีของผู้คัดค้านก็เขียนสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานให้ศาลเห็นว่าผู้คัดค้านมิได้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งและขอให้ศาลวินิจฉัยมีคำสั่งให้ยกคำร้อง

6. การฟังคำสั่งศาล

การฟังคำสั่งศาลนั้น ศาลจะอ่านคำสั่งให้คู่ความฟังและปิดคำสั่งไว้หน้าศาลเพื่อให้ทราบโดยทั่วกันและให้คำสั่งนั้นมีผลทันที หากคู่ความทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มาศาลให้ศาลบันทึกไว้ และให้ถือว่าคำสั่งนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว ดังนั้น จึงต้องไปฟังคำสั่งศาลทุกครั้ง เพราะจะต้องนำผลของคำสั่งศาลไปปฏิบัติ เช่น ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ศาลจะแจ้งคำสั่งไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ สภาท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วน

¹⁰⁷ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 16

¹⁰⁸ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 17

ท้องถิ่น แล้วแต่กรณีโดยเร็ว¹⁰⁹ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคำร้องที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายแล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยของศาลนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว โดยศาลจะแจ้งคำสั่งไปยังสภาท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

3.4 การพิจารณาคดีเลือกตั้งของศาลอุทธรณ์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมาตรา 239 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า ควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย และมาตรา 239 วรรคสี่ ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วย โดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ดังนั้น แม้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 97 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากภายหลังมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้เห็นเองได้รับเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการนับคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือมีการฝ่าฝืน มาตรา 57 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น มีกำหนดเวลาหนึ่งปีหรือมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่หรือนับคะแนนใหม่แต่ต้องสั่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศผลการบัญญัติให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 3 บัญญัติว่า ศาลอุทธรณ์ได้แก่ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค และระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.

¹⁰⁹ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ 20

2550 ข้อ 8 วรรคสอง กำหนดไว้ว่า “การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง (ร้องขอให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่หรือขอให้ศาลเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง) ให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคที่เขตเลือกตั้งอยู่ในเขตอำนาจ” คดีเลือกตั้งดังกล่าวจึงอยู่ในอำนาจของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค¹¹⁰

ศาลอุทธรณ์มีเขตอำนาจแบ่งออกเป็น 10 เขต ได้แก่ศาลอุทธรณ์ภาคซึ่งมีทั้งหมด 9 ภาค และศาลอุทธรณ์หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าศาลอุทธรณ์กลาง โดยในคดีเลือกตั้งศาลอุทธรณ์แต่ละภาคมีเขตอำนาจดังนี้

1.ศาลอุทธรณ์ มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในกรุงเทพมหานคร

ที่ตั้ง : อาคารศาลอุทธรณ์ ถนนรัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

2. ศาลอุทธรณ์ภาค 1 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดชัยนาท จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง

ที่ตั้ง : ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (อาคาร A) ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

3. ศาลอุทธรณ์ภาค 2 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดสระแก้ว

ที่ตั้ง : ถนนสุขุมวิท ตำบลเนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

4. ศาลอุทธรณ์ภาค 3 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ

ที่ตั้ง : ถนนมหาไถย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

5. ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเลย จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดอุดรธานี

ที่ตั้ง : ถนนหน้าศูนย์ราชการ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

¹¹⁰ ศาลอุทธรณ์ภาค 3. ความรู้เกี่ยวกับคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น.

6. ศาลอุทธรณ์ภาค 5 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน

ที่ตั้ง : เลขที่ 242 ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50000

7. ศาลอุทธรณ์ภาค 6 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดอุทัยธานี

ที่ตั้ง : อาคารศาลอุทธรณ์ภาค 6 หมู่ 10 ถนนไกรลาส ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 60000

8. ศาลอุทธรณ์ภาค 7 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสุพรรณบุรี

ที่ตั้ง : อาคารศาลแขวงพระนครเหนือ ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

9. ศาลอุทธรณ์ภาค 8 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดกระบี่ จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่ตั้ง : 144 หมู่ที่ 5 ถนนประชาอุทิศ ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000

10. ศาลอุทธรณ์ภาค 9 มีเขตอำนาจพิจารณาคดีเลือกตั้งในจังหวัดตรัง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดพัทลุง จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล

ที่ตั้ง : อาคารศาลแพ่งธนบุรี-อาญาธนบุรี ชั้น 6 ถนนเอกชน แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพฯ 10150 ¹¹¹

¹¹¹ สำนักวินิจฉัยและคดี สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2556). *คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำคำวินิจฉัยและการดำเนินคดีในศาล*. หน้า 88-89.

3.5 คำสั่งศาลอุทธรณ์คดีเลือกตั้ง

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะขอยกตัวอย่างคดีศึกษาที่ต้องนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้เท่านั้น ดังนี้

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 3358/2551 นายวิชัย ปลั่งศรีสกุล ผู้ร้อง
คณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ 1
กับพวก รวม 2 คน ผู้ถูกร้อง

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2250

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 49 และมาตรา 50

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2250 มาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ภาค 7 มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น แต่มาตรา 284 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีบัญญัติไว้แล้วคือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 49 และมาตรา 50 ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ กำหนดให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มิได้กำหนดให้ผู้ร้องใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์ภาค 7 ดังเช่นกรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ที่ให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิต่อศาลฎีกา ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลอุทธรณ์ภาค 7 วินิจฉัย จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(นายสุพจน์ บำเพ็ญวัฒนา – นางพิมลรัตน์ วรรณนะหทัย – นายวิทยา ยิงวิริยะ)

นางสาวสุภารัตน์ ทองขำ - ย่อ

นายลาซิต ไชยอนงค์ - ตรวจ

¹¹² คำสั่งคดีเลือกตั้งศาลอุทธรณ์ ภาค 7 ประจำปี 2551. (น.79). โดยศาลอุทธรณ์ภาค 7.

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 236/2551

นางสาวศกามาศ รุ่งฉาย ผู้ร้อง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ถูกร้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสาม และมาตรา 284 วรรคเจ็ด

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 49 และมาตรา 50

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219 วรรคสาม บัญญัติให้ศาลอุทธรณ์ภาค 7 มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ก็ตาม แต่มาตรา 284 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีบัญญัติไว้แล้วคือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 49 และมาตรา 50 ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ กำหนดให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มิได้กำหนดให้ผู้ร้องใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์ภาค 7 ดังเช่นกรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะ ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ที่ให้บุคคลดังกล่าวใช้สิทธิต่อศาลฎีกา ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลอุทธรณ์ภาค 7 วินิจฉัย

จึงมีคำสั่งให้ยกคำร้อง

(นายวีรวิทย์ สายสมบัติ – นายสุนทร เฟื่องวิวัฒน์ – นายสมยศ ใจสำราญ)

นางสาวนันทกมล เนียมคำ - ย่อ

นายลาชิต ไชยอนงค์ - ตรวจ¹¹³

¹¹³ เล่มเดิม. หน้า 99.

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 2587/2551 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
นายสมศักดิ์ สงวนพันธ์ ผู้คัดค้าน

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา
57 (1) วรรคหนึ่ง และมาตรา 97

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
และการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2550 ข้อ
4 วรรคหนึ่ง

ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน
สอบสวนก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2546 และ
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2547 ข้อ 3

การพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ใช้ระบบไต่สวน ศาลจึงมีอำนาจเรียก
พยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร การที่ผู้ร้องไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยาน อ้างบันทึก
คำให้การชั้นสืบสวนสอบสวนของพยาน ปากต่าง ๆ ของผู้ร้อง เพียงแต่แถลงขออ้างส่งสรรพ
เอกสารในสำนวนการสืบสวนสอบสวน ต่อมาผู้ร้องขออ้าง ส่งคำให้การพยานเหล่านั้นที่เคยให้การ
ต่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน ซึ่งเอกสารเหล่านี้ผู้ร้องแนบมาพร้อมคำร้องและ ส่งสำเนาให้
ผู้คัดค้านรับไปแล้ว ศาลจึงรับฟังบันทึกคำพยานดังกล่าวได้

การที่ผู้คัดค้านไม่ทราบที่ผู้ร้องมอบอำนาจให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งลงนามในคำ
ร้องก็ดี หรือไม่รับรองการมอบอำนาจของผู้ร้องก็ดี ไม่ทำให้การมอบอำนาจของผู้ร้องเสียไป ถือว่า
มีการมอบอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย

แม้จำสิบตำรวจ บ. ร้องเรียนเรื่องนาย ส. จ่ายเงินซื้อเสียงให้ชาวบ้านเลือกผู้คัดค้าน แต่
ผู้ร้องกลับเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้คัดค้านด้วยเหตุ นาย ว. ตัวแทน (หัวหน้าคณะ) ของผู้คัดค้านแจกเงิน
แก่นางสาว ก. เพื่อให้ลงคะแนนแก่ผู้คัดค้าน ซึ่งผู้ร้องมีอำนาจดำเนินการตามข้อเท็จจริงส่วนหลังนี้
ได้ เนื่องจากแม้ไม่มีการร้องเรียน หากผู้ร้องสืบสวนสอบสวนพบการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง
ผู้ร้องย่อมมีอำนาจดำเนินการได้เองอยู่แล้ว

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและ ผู้คัดค้านลงชื่อ
รับทราบแล้ว แม้บันทึกดังกล่าวไม่มีรายละเอียดข้อเท็จจริงที่ทำให้การเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย
แต่การแจ้งข้อกล่าวหาไม่จำเป็นต้องระบุรายละเอียดดังกล่าวในบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหา เมื่อคดีนี้

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาและผู้คัดค้านมารับทราบข้อกล่าวหา ก็ถือว่าเพียงพอแล้ว

การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน สอบสวนของผู้ร้องต้อง พิจารณาตามข้อกำหนด คณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการแต่งตั้ง คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนก่อน ประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2546 ประกอบข้อกำหนดดังกล่าวที่มีการแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2547 ข้อ 3 ซึ่งกำหนดเพียง ให้คณะกรรมการสืบสวน สอบสวน ประกอบด้วย ประธานอนุกรรมการคนหนึ่งและอนุกรรมการอีก 2 คน ไม่ปรากฏว่าต้องมีคนหนึ่งเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดด้วยและไม่มีระเบียบห้ามคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน ไปสืบสวนสอบสวนพยาน ที่อาศัยนอกเขตพื้นที่ของตนเอง การที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนไปสืบสวนสอบสวนนอกเขตจังหวัดจึงเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

นาง ป. เป็นประจักษ์พยานอยู่ในเหตุการณ์ที่นาย ว. มอบเงินให้นางสาว ก. และบอกให้ลงคะแนน ให้แก่ผู้คัดค้าน แต่ไม่มีรายละเอียดพฤติกรรมของนาย ว. และไม่มีพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุน จึงเชื่อได้ว่านาย ว. ให้เงินแก่นางสาว ก. 1,000 บาท เพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเสียงให้ผู้คัดค้าน แต่ไม่อาจเชื่อได้ว่าผู้คัดค้านเป็นผู้ก่อ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจให้นาย ว. ให้เงินแก่นางสาว ก.

จึงมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนผู้คัดค้าน คำขออื่นให้ยก

(นายวิชาญ ศิริเศรษฐ์ - นายวิทยา จิฎกาญจน์ - นายสรศักดิ์ จันทร์เกษม)

นางสาวณัฐชยา จังโศ - ย่อ

นายลาจิต ไชยอนงค์ - ตรวจ

หมายเหตุ

การฟ้องคดีต่อศาลของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการมอบอำนาจมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 21 และเคยมีคำสั่งศาลฎีกาที่ 9379/2551 และที่ 7677/2551 วินิจฉัยเรื่องมอบอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้

กรณีความปรากฏต่อผู้ร้องเอง ดูคำสั่งศาลฎีกาที่ 1978/2552 ในหมายเหตุคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 500/2553

การแจ้งข้อกล่าวหา ดูคำสั่งศาลฎีกาที่ 4938/2552 ในหมายเหตุคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 1523/2553

นอกจากนี้ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ใน คำสั่งที่ 5019/2551 ทำนองว่า ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวน สอบสวน และ วินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 เป็นเพียงการ

กำหนดขั้นตอนการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แม้จะไม่ดำเนินการตามระเบียบดังกล่าว โดยไม่ปรากฏว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริต ไม่ถูกต้องหรือไม่เที่ยงธรรม ก็ไม่ทำให้สำนวนการสืบสวนสอบสวนที่ดำเนินการมาทั้งหมดต้องเสียไป การสืบสวนสอบสวนจึงชอบแล้ว

นายลาซิต ไชยอนงค์¹¹⁴

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 2 ที่ 289/2551 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
นายประจวบ บุญเกิด ผู้คัดค้าน
ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด
พ.ศ. 2542

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด
พ.ศ. 2550

ข้อเท็จจริงที่ฟังได้ในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า กรณีคำร้องเรียนของนาย ส. ต้องบังคับตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2542 เพราะขณะที่นาย ส. ยื่นคำร้องเรียนนั้น ระเบียบดังกล่าวยังมีผลใช้บังคับ ส่วนคำร้องคัดค้านของนาย ก. บังคับตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 เพราะขณะที่นาย ก. ยื่นคำร้องคัดค้านนั้น ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2542 ถูกยกเลิกโดยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 แล้ว

แม้คำร้องเรียนของนาย ส. จะไม่ระบุที่อยู่ของผู้คัดค้าน ที่เป็นผู้ถูกร้องเรียนก็ตาม คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดฉะเชิงเทราก็มีอำนาจสั่งรับคำร้องเรียนดังกล่าวเป็นเรื่องร้องเรียนได้เพราะตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2542 ข้อ 10 มิใช่บทบังคับให้ไม่รับเป็นเรื่องร้องเรียน แต่ให้ดุลพินิจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะไม่รับคำร้องเรียนเป็นเรื่องร้องเรียนก็ได้

คำร้องคัดค้านของนาย ก. ไม่ถูกต้องตามระเบียบ การรับคำร้องคัดค้านที่ไม่ถูกต้องนั้นก็ ไม่ชอบด้วยระเบียบ ย่อมทำให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งของผู้ร้องไม่ชอบด้วยระเบียบและกฎหมายในข้อสาระสำคัญ ส่งผลให้ผู้ร้องไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องเรียนของนาย ส. และคำร้องคัดค้านของนาย ก. และยื่นคำร้องต่อศาล

¹¹⁴ เล่มเดิม. หน้า 79-80.

อุทธรณ์ ภาค 2 แผนกคดีเลือกตั้งเป็นคดีนี้ เมื่อผลในประเด็นสำคัญแห่งคดีเป็นดังวินิจฉัยข้างต้น จึง
ไม่มีความจำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้องของผู้ร้องในประการอื่นอีก เพราะไม่อาจทำให้ผล
ของคดีเปลี่ยนแปลงได้

จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

(ภพพิสิทธิ์ สุชะพิสิทธิ์ ธวัชชัย รัตนเหลียม วันชัย ชำรงพิริยะพันธ์)

ทวิศิลป์ ปราบกรี ย่อ

วินัย เกิดด้วยทอง ตรวจ¹¹⁵

คำสั่งศาลอุทธรณ์ ภาค 2 ที่ 252/2553 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
นายณัฐพล มุลา ผู้คัดค้าน
พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 57
ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด
พ.ศ. 2550

ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545
มาตรา 97 ในกรณีที่ผู้ร้องได้ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว หากภายหลังมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า
ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 57 ให้ผู้ร้องมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิ
เลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นมีกำหนดเวลา 1 ปี หรือมีคำสั่งให้เลือกตั้งใหม่แต่ต้องสั่งภายใน 1
ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
มาตรา 239 วรรคสองและวรรคท้าย ระบุให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อวินิจฉัยเท่านั้น มิได้
กำหนดเวลาให้ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ดังนั้น ผู้ร้องจึงยื่น
คำร้องต่อศาลเกินกว่า 1 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง ได้แต่ต้องยื่นคำร้องภายในระยะเวลา
อันสมควรเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการเนิ่นช้า การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลใน
วันที่ 8 ตุลาคม 2552 เกินกำหนด 1 ปี นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งวันที่ 15 พฤษภาคม 2551 ไป
เพียง 4 เดือนเศษ โดยไม่ปรากฏว่ามีการประวิงเวลาเพื่อยื่นแก้หรือเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ใด
จึงถือได้ว่าผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในระยะเวลาอันสมควรแล้ว

ประเด็นต้องวินิจฉัยว่า มีเหตุให้เลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว
เขตเลือกตั้งที่ 2 ใหม่แทนผู้คัดค้านหรือไม่จากพยานหลักฐานของผู้ร้องไม่แสดงให้เห็นว่าผู้คัดค้าน
จ่ายเงินให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งตามที่นาย ป. อ่าง ทั้งผู้ร้องมีนาย อ. นางสาว ส. นาย บ.

¹¹⁵ ศาลอุทธรณ์ ภาค 2. คำสั่งคดีเลือกตั้ง.

และนาย ว. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเบิกความเป็นพยานถึงสาเหตุที่ไม่ได้ไปลงคะแนนเลือกตั้ง โดยพยานดังกล่าวล้วนไม่รู้เห็นหรือยืนยันว่าผู้คัดค้านเป็นผู้ก่อ สนับสนุน หรือเกี่ยวข้องให้กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและนาย ห. กระทำการทุจริตการเลือกตั้งตามที่ถูกกล่าว จึงไม่เข้ากรณีที่ผู้คัดค้านได้รับประโยชน์จากการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายและได้รับเลือกตั้ง ซึ่งมีผลให้การเลือกตั้งในส่วนที่เกี่ยวกับผู้คัดค้านมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ไม่มีเหตุให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว เขตเลือกตั้งที่ 2 ใหม่ตามคำร้อง จึงมีคำสั่งยกคำร้อง

(สนันท์ ทั่วสาคราระ-สุรศักดิ์ จันเกษ – จันทินา ยิ่งชล)

ทวิศิลป์ ปราบกรี ย่อ วินัย เกิดด้วยทอง ตรวจ ¹¹⁶

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 9 ที่ 863/2553 นายสุเมศ พรหมประสิทธิ์ ผู้ร้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 ถึงมาตรา 239

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 95 มาตรา 96 มาตรา 97 มาตรา 102 มาตรา 103 และมาตรา 104

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 ถึงมาตรา 239 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 95 มาตรา 96 มาตรา 97 มาตรา 102 มาตรา 103 และมาตรา 104 มีเจตนารมณ์ให้อำนาจการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ตกอยู่แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวคือ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือการนับคะแนนการเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้อง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครผู้นั้น หรือนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ แต่ถ้าประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น นั้น การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเกี่ยวกับการจับฉลากครั้งที่ 2 และประกาศผลการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่ ถือเป็นดุลยพินิจในเรื่องการรับหรือไม่รับเป็นเรื่องราวร้องคัดค้านของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนราธิวาสและคณะกรรมการการเลือกตั้งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 อันที่จะดำเนินการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดในชั้นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการดำเนินการเลือกตั้งที่มีได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยง

¹¹⁶ แหล่งเดิม.

กรรม ซึ่งไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้อำนาจผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 9 พิจารณา วินิจฉัยและมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยกเลิกการจับสลาก ยกเลิกประกาศผลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาหลง (กรณีนับคะแนนเลือกตั้งใหม่) และประกาศผลให้ผู้ร้องเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

กรณียังถือไม่ได้ว่าผู้ร้องถูกโต้แย้งสิทธิ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้อง พิพากษายกฟ้อง
(นายจรัส วงศ์ตระกูล-นายสุรศักดิ์ วิมลรัตน์- นายชวลิต อิศรเดช)

นางสาวธัญญาภรณ์ ซอศรีสาคร – ย่อ

นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิศิลป์ – ตรวจ¹¹⁷

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 4 ที่ 238/2554 นายสมชาย พิมพัฒน์ ผู้ร้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

อำนาจศาลอุทธรณ์ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีเลือกตั้ง, ผู้ควบคุมและจัดการเลือกตั้ง, เลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 219 วรรคสาม, 235, 239 วรรคสองและวรรคท้าย)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 219 วรรคสาม หาได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้งพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งในทุกระณีไม่เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรว่าควรมีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค) เพื่อวินิจฉัยและให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค) เป็นที่สุด ตามมาตรา 239 ดังนั้น ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้งคงมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยเฉพาะคดีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น การที่ผู้ร้องมายื่นคำร้องขอให้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง ยกเลิกหรือการเพิกถอนการนับคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบล ก. อำเภอ ท. จังหวัด ก. ครั้งใหม่เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2553 โดยอ้างว่าการนับคะแนนเลือกตั้งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและให้ผู้ถูกกล่าวหาที่ 10 พ้นจากตำแหน่งหลังจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้ง (กรณีนับคะแนนเลือกตั้งใหม่) แล้ว จึงไม่ต้องด้วยกรณีที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 239 ที่ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นใดให้ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้งเพื่อ

¹¹⁷ ศาลอุทธรณ์ ภาค 9. คำสั่งคดีเลือกตั้ง.

พิจารณาและวินิจฉัยได้ ผู้ร้องจึง ไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้ง ให้พิจารณาวินิจฉัยคดีได้

จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้อง ให้จำหน่ายคดีสารบบความ

(ปรัชญา โกไสยกานนท์ – จักรกฤษณ์ อนันต์สุชาติ – สุวัฒน์ พงษ์ทัตศิริกุล)

ภูมิภัช รัตนะวัน พิมพ์/ย่อ

กิตติสัมพันธ์ ภัทรากรทวิวงศ์ ตรวจ

สืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ทาน¹¹⁸

คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 5 ที่ ล.ต.9/2554

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง

นายสมบัติ จินดาหลวง ผู้คัดค้าน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 239

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา

55

เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2553 ผู้ร้องได้ประกาศผลการเลือกตั้งให้ผู้คัดค้านเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่องสอน เขตเลือกตั้งที่ 7 อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ต่อมาความปรากฏต่อผู้ร้องว่าผู้คัดค้านไม่ยื่นบัญชีรายชื่อรับและรายชื่อในการเลือกตั้งภายใน 90 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง จึงเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2554 มาตรา 55 ซึ่งมีผลให้ต้องมีการเลือกตั้งใหม่

อนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคสอง และวรรคท้าย ศาลอุทธรณ์ ภาค 5 แผนกคดีเลือกตั้งมีอำนาจที่จะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้เท่านั้น ไม่อาจสั่งเพิกถอนผลการเลือกตั้งตามคำร้องอีกกรณีหนึ่งได้

จึงมีคำสั่งให้จัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่องสอน เขตเลือกตั้งที่ 7 อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ขึ้นใหม่แทนนายสมบัติ จินดาหลวง ผู้คัดค้าน คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก

(สำราญ โยธาใหญ่-เกียรติวุฒิ จุฑารัตน์-อนุสรณ์ ศรีเมนต์)¹¹⁹

¹¹⁸ ศาลอุทธรณ์ ภาค 4. คำสั่งศาลอุทธรณ์ ภาค 4 ที่เกี่ยวกับคดีเลือกตั้ง.

¹¹⁹ ศาลอุทธรณ์ ภาค 5.(2554). คดีหมายเลขแดงที่ ล.ต. 9/2554.

คำสั่งศาลอุทธรณ์ ภาค 4 ที่ 1945/2555 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
 นายบุญมา แสนกระจาย ผู้คัดค้าน

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2554

การยื่นบัญชีรายรับรายจ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัคร

ผู้ร้องได้ประกาศผลการเลือกตั้งให้ผู้คัดค้านเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ภายหลังจากผล ผู้คัดค้าน ได้รับหนังสือแจ้งผลการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ค. ให้ผู้คัดค้านยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดภายใน 90 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งซึ่งจะครบกำหนดในวันที่ 13 มิถุนายน 2554 ผู้คัดค้านขอมสามารถยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้ง ได้ถึง วันดังกล่าว แต่ผู้คัดค้านกลับปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยไม่ปรากฏว่ามีความข่งยากในการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าผู้คัดค้าน ไม่เอาใจใส่ที่จะยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ที่ผู้คัดค้านอ้างว่านับระยะเวลา 90 วันคลาดเคลื่อนเพราะหลงผิดเข้าใจว่ามีเวลายื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2554 นั้น เป็นเรื่องเข้าใจผิดของผู้คัดค้านเอง ดังนี้ ผู้คัดค้านจะยกข้ออ้างดังกล่าวขึ้น มาเป็นข้อแก้ตัวหาได้ไม่ ถือได้ว่าผู้คัดค้าน ไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายใน 90 วัน กรณีจึงมีเหตุสมควรที่จะเพิกถอนผลการเลือกตั้งของผู้คัดค้านและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 55 วรรคหนึ่งและมาตรา 56 วรรคสอง

ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า ผู้ร้องได้ประกาศผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ให้ผู้คัดค้านเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ภายหลังจากผล ผู้คัดค้านต้องยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง คือ ภายในวันที่ 13 มิถุนายน 2554 แต่เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายดังกล่าวแล้ว ผู้คัดค้าน ไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัด ร. อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 ผู้ร้องมีมติเห็นควร ให้เพิกถอนผลการเลือกตั้งและให้มีการเลือกตั้งใหม่ ขอให้คำสั่งเพิกถอนผลการเลือกตั้งของผู้คัดค้านและให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนผู้คัดค้าน

ผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้าน ขอให้ยกคำร้อง

ศาลอุทธรณ์ ภาค 4 แผนกคดีเลือกตั้งประชุมปรึกษาแล้ว มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า ผู้คัดค้านยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายในเก้าสิบวันตามกฎหมายหรือไม่เห็นว่า ผู้คัดค้าน ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายในเก้าสิบวันตามกฎหมายหรือไม่เห็นว่า ผู้คัดค้านแถลงยอมรับว่า ได้รับหนังสือแจ้งผลการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนเลือกตั้งตำบล ด.จ. บับลงวันที่ 22 มีนาคม 2554 จริง ซึ่งเมื่อพิเคราะห์หนังสือแจ้งผลการเลือกตั้งเลือกตั้งฉบับดังกล่าวมีข้อความระบุไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้ผู้คัดค้านยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งซึ่งรับรองความถูกต้อง พร้อมทั้งหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดภายใน 90 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งซึ่งจะครบกำหนด 90 วัน ในวันที่ 13 มิถุนายน 2554 ดังนี้ ผู้คัดค้านยอมสามารถยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งได้ถึงวันดังกล่าว แต่ผู้คัดค้านกลับปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยไม่ปรากฏว่ามีความยุ่งยากในการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่าผู้คัดค้านไม่เอาใจใส่ที่จะยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดที่ผู้คัดค้านอ้างว่านับระยะเวลา 90 วัน คลาดเคลื่อน เพราะหลงผิดนับระยะเวลา 90 วัน คือ ระยะเวลา 3 เดือน ซึ่งเมื่อนับเดือนชนเดือนแล้ว ผู้คัดค้านเข้าใจว่ามีเวลายื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งถึงวันที่ 25 มิถุนายน 2554 นั้น ก็เป็นเรื่องเข้าใจผิดของผู้คัดค้านเอง ดังนี้ ผู้คัดค้านจะยกข้ออ้างดังกล่าวขึ้นมาเป็นข้อแก้ตัวหาได้ไม่ ข้ออ้างของผู้คัดค้านฟังไม่ขึ้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ผู้คัดค้านไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่ายในการเลือกตั้งภายใน 90 วัน กรณีจึงมีเหตุสมควรที่จะเพิกถอนผลการเลือกตั้งของผู้คัดค้าน และดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 55 วรรคหนึ่ง และมาตรา 56 วรรคสอง

จึงมีคำสั่งให้เพิกถอนผลการเลือกตั้งของผู้คัดค้าน และให้ดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนผู้คัดค้าน

(ศรีวิไล ธรรมคุณฤ-ณณัญญ์ ธีราทรง-ไชยผล สรวงษ์สิน)

ภาวิดา วงษ์ภูธร พิมพ์

ภูมิกษ รัตนะวัน ย่อ

กิตติสัณห์ ภัทรากรทวิวงศ์ ตรวจ

สืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ทาน¹²⁰

¹²⁰ ศาลอุทธรณ์ ภาค 4. แหล่งเดิม.

